

LUKIO

Suomen Lukiolaisten Liitto on
toteuttanut tutkimuksen
yhteistyössä T-Median kanssa.

Tekijät:

Maria Vesanen
Mikael Thuneberg
Hanna Reinikainen
Joonas Mikkilä

Paino:

KTMP, Korsholms Tryckeri,
Mustasaaren Painotalo
2011

Sisältö

Alkusanat	5
1. Johdanto	6
2. Tutkimuksen toteutus	8
3. Lukioon tulo	9
Etenkin jatko-opintomahdollisuudet vetävät lukioon	
Keskiarvot tippuvat lukioon siirryttäessä	
Lukio-opiskelun hyvät ja huonot puolet	
4. Lukio-opiskelun nykytila ja tulevaisuus	17
Työelämäkäsitystä kehitetään lisää	
Äidinkieli on oppiaineista tärkein	
Luokan lukiojärjestelmä saa kiitosta	
Työelämäkäsitys on tärkeää, myös erityisopetukselle on tilausta	
Kansainvälisiä vaihto-ohjelmia kehitetään jo lukioon	
Osaamista halutaan arvioitavan yksilökeskeisesti ja numeroin	
Sähköisten oppikirjojen aika ei ole vielä	
5. Lukion verkostoituminen	34
Etäopetus hyvä keino laajentaa lukion kurssivalikoimaa	
Opinnot muissa oppilaitoksissa eivät herätä suurta kiinnostusta	
Lukioiden keskinäinen verkostoituminen yhteistyömuodoista tärkein	
6. Ylioppilastutkinto	39
Toista kotimaista kieltä ei pakolliseksi kirjoituksissa	
Ylioppilastutkinto ei ulkoa opiskelua vaan tiedon soveltamistaitoja varten	
Ylioppilaskirjoitusten sähköistämisen varovaista kannatusta	
7. Jatko-opintoihin siirtyminen	43
8. Yhteenveto	45
Lähteet	

Koulutus ja kouluttautuminen ovat erottamaton osa ihmisenä kasvamista ja yhteiskunnan jäseneksi tulemistä. Itsensä sivistämisen ja kehittämisen tarve on siten paitsi yksilöllisesti myös yhteisöllisesti määräytynyttä. Haluamme tietää enemmän itsestämme ja muista sekä maailmasta, jota asutamme. Yleissivistävän lukiokoulutuksen tarkoitus on vastata tähän tiedonnälkään. Lukio on kasvun ja oppimisen paikka, jonka on kehityttävä sitä käyvien ihmisten eli lukiolaisten mukana. Lukio on lukiolaisia varten, ei toisin päin.

Lukiokoulutuksen kehittäminen ei voi tapahtua ilman lukiokoulutuksen asiantuntijoita eli lukiolaisia. Tämän vuoksi Suomen Lukiolaisten Liitto on viimeisten vuosien aikana toteuttanut useamman tutkimuksen ja selvityksen, joissa on kartoitettu niin lukiolaisten hyvinvointia kuin lukiojärjestelmän toimivuutta juurikin lukiolaisten näkövinkkelistä. Tutkitusta tiedosta on ollut suurta hyötyä sekä lukuioiden että liiton oman toiminnan kehittämisessä

Nyt käsillä oleva Lukio 2.0 -tutkimus kysyi keväällä 2011 yli 2 700 lukiolaisen näkemyksiä lukiokoulutuksen nykytilasta ja kehittämissuunnista. Tutkimuksen tulokset ovat lukiolaisten vastaus lukiokoulutusta 2010-luvulla odottaviin merkittävimpiin haasteisiin. Tutkimuksen kysymykset ja jäsenitys ovat Suomen Lukiolaisten Liiton laatimia. Tutkimuksen toteutti T-Media, josta iso kiitos heille.

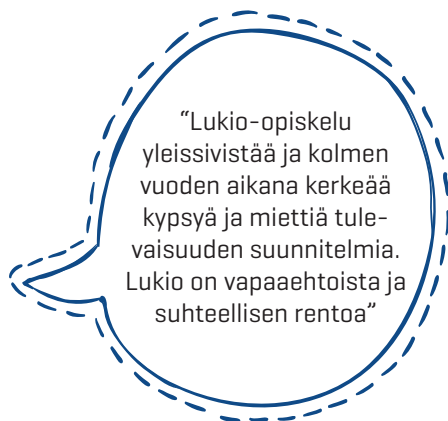
Lukion päivitys versiosta 1.0 versioon 2.0 on aloitettava viipymättä. Päivityksen on kosketettava lukiokoulutuksen taloudellisia resursseja, opetuksen yleisiä tavoitteita ja pedagogiikkaa, lukuioiden keskinäistä verkostoitumista ja työelämäyhteyksiä sekä opiskelussa käytettyä tieto- ja viestintäteknologiaa. Vähintään yhtä olennaista on, että päivitys takaa lukiokoulutuksen laadun ja saatavuuden yhtäläisesti lukiolaisen kotipaikasta riippumatta. Toivommekin, että tästä tutkimuksesta on apua suomalaisen lukiokoulutuksen uudelleen ohjelmoinnissa.

Helsingissä 28.6.2011

Valtteri Aine
puheenjohtaja
Suomen Lukiolaisten Liitto

Joonas Mikkilä
edunvalvonta-asiamies
Suomen Lukiolaisten Liitto

1. Johdanto

[Nainen, 2. vuosikurssi]

Suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää ovat vuosien saatossa koettelleet monenlaiset myllerrykset, eivätkä koulutusinstituutiotkaan ole säästyneet muutospaineilta. Monilla työelämän sektoreilla tapahtuneisiin muutoksiin nähden koulutussektorilla tapahtuneet muutokset ovat olleet verraten pieniä. Toisinaan on jopa pohdittu, onko koulutusjärjestelmämme kehitys pysähtynyt paikoilleen. Viimeisin merkittävä muutos suomalaisissa lukioissa tapahtui 1990-luvun puolivälissä, kun siirryttiin niin kutsuttuun luokattomaan lukiojärjestelmään. Käytännössä tämä tarkoitti opiskelijoiden yksilöllisyyden lisääntymistä: opiskelijat saavat tehdä itse lukujärjestyksensä, opiskelua ei ole sidottu vuosiluokkiin ja näin ollen opiskeluaikaa ei ole varsinaisesti määritetty (Mehtäläinen 1998, 16-18).

Nyky maailmassa millään instituutiolla ei ole kuitenkaan varaa pysähtyä paikoilleen, ja tämä koskee myös lukioita. Verkostoituminen ja ympäristön luotaaminen eivät ole ainoastaan työelämää koskevia ilmiöitä, myös koulutusmuotojen on tärkeää pysyä ajan hermolla. Muun muassa Antikainen ja muut (2006, 321) ovat todenneet koulutuksen olevan entistä enemmän riippuvainen työelämän ja kansalaisyhteiskunnan kehityksestä. Tietointensiivisten työtehtävien määrä on kasvanut työelämässä (ks. mm. Blom 2001 ja Julkunen 2008), mistä johtuen yksilöiden osaamiseen kohdistuvat vaatimukset ovat muuttuneet. Kun tiedon vastaanottaminen, muokkaaminen ja välittäminen, monimutkaisten ongelmien ja muutoksen hallinta sekä sosiaaliset taidot korostuvat työelämässä yhä enemmän, tulee myös lukion muiden koulutusinstituutioiden lailla huomioida uudet osaamistarpeet opetuksen suunnittelussaan. Lukiota ei voida kehittää muusta yhteiskunnasta erillisenä saarekkeenaan.

Lukiolaiset itsekin vaikuttavat olevan huolissaan lukiokoulutuksen työelämälle antamasta vähäisestä painoarvosta. Tässä tutkimuksessa nousee useaan otteeseen esille, että lukio ei tarjoa opiskelijoille tarpeeksi työelämään liittyviä tietoja ja taitoja. Muita osa-alueita, joihin

lukio-opetuksessa toivotaan enemmän painotusta, ovat muun muassa yrittäjyyteen liittyvät tiedot ja taidot, yhteiskunnan ja talouden tuntemus, tieto- ja viestintäteknologian hallinta sekä erilaiset käytännön taidot, kuten kotitalous.

Huomattavaa on, että lukiolaiset eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä tarkasteltaessa heidän suhdettaan opiskeluun. Lukio-opiskelijat tulevat erilaisista taustoista, heillä on erilaisia motiiveja opiskella ja he arvostavat erilaisia asioita. Näyttääkin siltä, että lukiolaiset voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään:

- 1) Ensimmäisen ryhmän muodostavat opiskelijat, jotka ovat omaksuneet lukio-opetuksen periaatteet, joiden opiskelumotiivina ovat usein lukion antamat jatko-opiskelumahdollisuudet ja jotka arvostavat lukion yleissivistävää tehtävää. He myös menestyvät opinnoissaan hyvin.
- 2) Toinen ryhmä taas koostuu opiskelijoista, joille lukio antaa lisäaikaa omien tulevaisuuden suunnitelmien miettimiseen. Tällä ryhmällä ei ole kovin selkeää käsitystä mahdollisista jatko-opinnoista ja he kaipaavat käytännönläheisempää ja enemmän työelämään liittyvää opetusta teoreettisen opetuksen sijaan. He menestyvät opinnoissaan edellistä ryhmää heikommin.

Lukiolaiset vaikuttavat olevan myös melko konservatiivisia. Lukio-opetusta koskevat kehitysehdotukset eivät saa erityisen suurta kannatusta ja perinteiset opetus- ja koekäytännöt nähdään pääasiassa edelleen toimivina. Lukiolaiset painottavat perinteisten lukuaineiden, kuten äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan, merkitystä opetuksessa edelleen vahvasti. Paperille painetut oppikirjat ja lyijykynät eivät ole menettäneet merkitystään. Vaikka tieto- ja viestintäteknologian käyttö on suurimmalle osalle lukiolaisista luonnollista ja teknologiataidot katsotaan useimmiten tärkeiksi, niiden soveltaminen esimerkiksi koetilanteissa koetaan usein vieraaksi.

Erityisesti hyvin menestyvät opiskelijat suhtautuvat usein nuivasti lukio-opiskelun arviointia ja mittaamista sekä joiltakin osin myös opetusta koskeviin kehitysehdotuksiin. Vaikuttaakin siltä, että hyvin menestyvät opiskelijat ovat sisäistäneet nykymuotoisen lukiojärjestelmän ihanneopiskelijan identiteetin niin hyvin, että opintojen arviointia ja mittaamista koskevat muutosehdotukset koetaan uhkana omalle menestykselle. Orituista ja omaan tyyliin sopivista opiskelumetodeista halutaan pitää kiinni, koska niillä on tähänkin asti päästy hyviin tuloksiin.

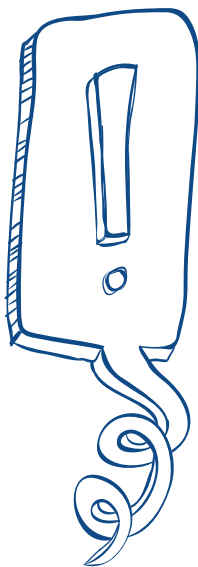
Havainnot herättävätkin kysymään, kenen ehdoilla nykyinen lukio-opetus oikeastaan toimii ja minkälaisia opiskelijoita se palvelee? Lukio edesauttaa tietynlaisten identiteettien rakentamisessa ja näin ollen jättää tukematta toisenlaisten identiteettien rakentumista, mistä johtuen se voi sulkea osalta opiskelijoista pois joitakin mahdollisuuksia vain siitä syystä, että opiskelija ei lukion luomien mallien perusteella koe kuuluvansa tiettyyn ryhmään. Muun muassa Antikainen ja muut (2006, 255) toteavat, että keskiluokasta tai ylemmästä keskiluokasta tulevien lasten ja nuorten ominaisuudet ja identiteetit vastaavat koulutusjärjestelmän ihanteita varsin usein. Näin ollen olisikin tarpeen kiinnittää nykyistä enemmän huomiota erilaisista taustoista tulevien opiskelijoiden tarpeiden ja osaamisen tunnistamiseen.

2. Tutkimuksen toteutus

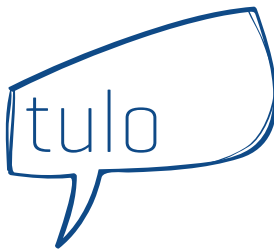
Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä aikavälillä 6.4.–2.5.2011. Kyselyyn vastasi yhteensä 2741 Suomessa opiskelevaa päivälukiolaista. Vastaajat kutsuttiin mukaan tutkimukseen Suomen Lukiolaisten Liiton jäsenrekisteristä sekä T-Median tutkimusrekisteristä. Tulokset on painotettu tilastollisesti niin, että ne edustavat suomalaisia lukiolaisia sukupuolen, asuinalueen ja vuosikurssin mukaan. Tulosten tilastollinen virhemarginaali on 95 prosentin luottamustasolla $\pm 1,9$ %-yksikköä.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella suomalaisten lukiolaisten ajatuksia, arvostuksia ja näkemyksiä lukiokoulutuksen nykytilanteesta ja erityisesti tulevaisuudesta aiempaa yksityiskohtaisemmin. Millainen on lukiolaisten visioima 2000-luvun lukio, Lukio 2.0?

Tutkimus etenee seuraavalla tavalla. Ensin tarkastellaan lukioon haakeutumisen syitä, lukiomenestystä suhteessa yläkoulumenestykseen sekä vastaajien näkemyksiä lukio-opiskelun hyvistä ja huonoista puolista (luku 3). Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan lukiokoulutuksen nykytilaa sekä sen tulevaisuutta koskevia kehitysehdotuksia (luku 4). Tässä osiossa käsitellään muun muassa lukio-opetuksen tavoitteita, oppiaineiden painoarvoja, lukiojärjestelmää, oppisisältöjä, osaamisen arviointia ja mittaamista sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Tämän jälkeen syvennyttään lukion verkostoitumista koskeviin kysymyksiin (luku 5) ja ylioppilastutkinnon kehittämiseen (luku 6). Viimeisenä teemana käsitellään jatko-opintoihin siirtymistä (luku 7), jonka jälkeen tutkimustuloksista tehdään yhteenveto ja päätelmiä (luku 8).

3. Lukioon tulo

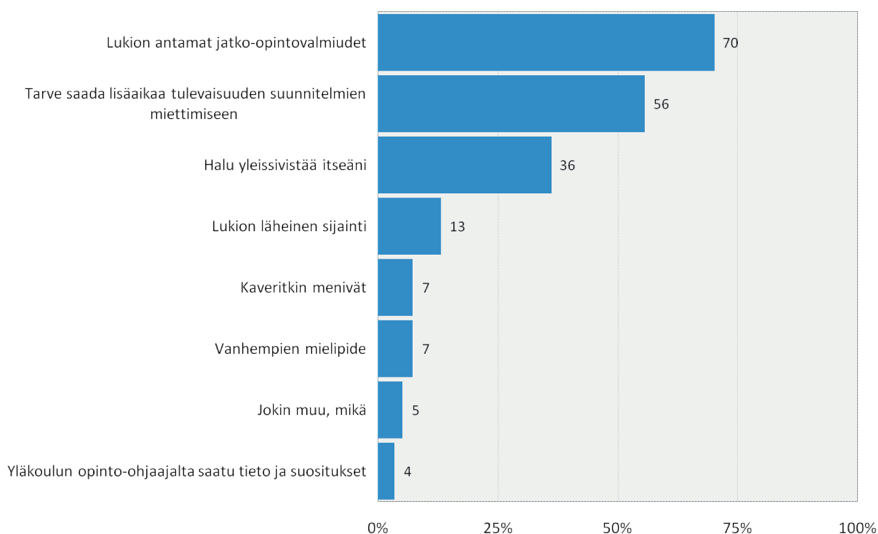

Aluksi tarkastelemme, millaisia syitä lukiolaisilla on ollut hakeutua lukio-opintoihin ja kuinka lukio-opetus nähdään suhteessa peruskouluopetukseen.

Etenkin jatko-opintomahdollisuudet vetävät lukioon

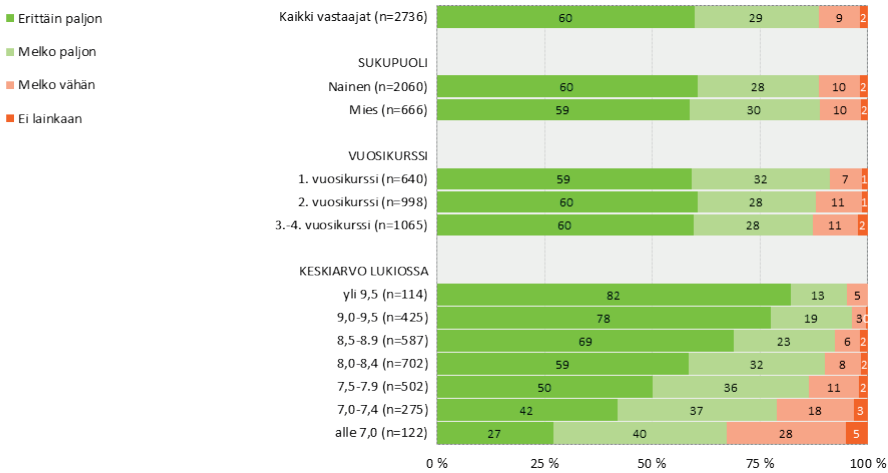
Tärkein syy lukioon hakeutumiseen on vastaajien mukaan lukion antamat jatko-opintovalmiudet. 70 % vastaajista valitsee tämän vaihtoehdon kysyttäessä kahta tärkeintä syytä hakeutua lukioon. Yli puolet lukiolaisista katsoo myös tarvitsevänsä lisää aikaa tulevaisuuden suunnitelmien miettimiseen, ja reilu kolmasosa katsoo yleissivistyksen olevan kahden tärkeimmän syyn joukossa siihen, miksi hakeutui lukioon. Avoimista vastauksista selviää, että lukioon saatetaan hakeutua myös jonkin lukion tarjoaman erikoislinjan, kuten musiikki- tai urheilulinjan takia. Muita mainittuja syitä olivat muun muassa ammattiopiston alhainen vetovoima, halu menestyä sekä jopa vanhojen tanssit.

Valitse kaksi tärkeintä syytä sille, miksi hakeuduit lukioon

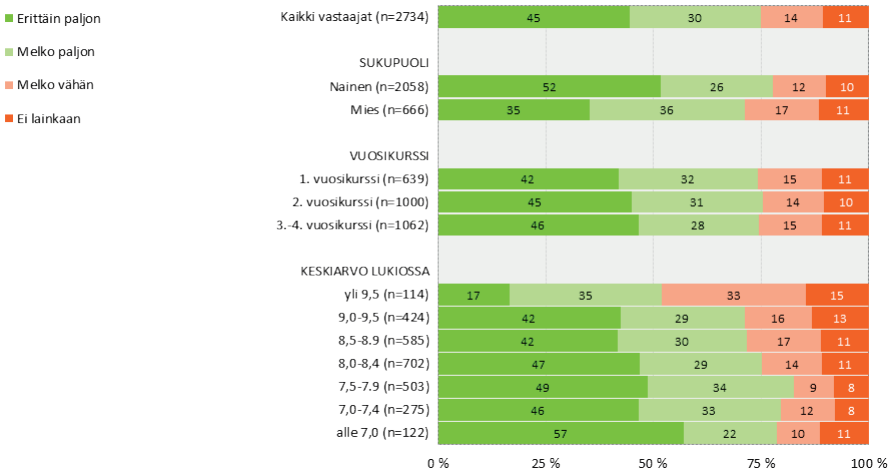
Kuvaaja 1. Tärkeimmät syyt lukioon hakeutumiselle

Lukion antamat jatko-opintovalmiudet

Kuvaaja 2. Lukion antamat jatko-opintovalmiudet syynä hakeutua lukioon

Tarve saada lisäaikaa tulevaisuuden suunnitelmien miettimiseen

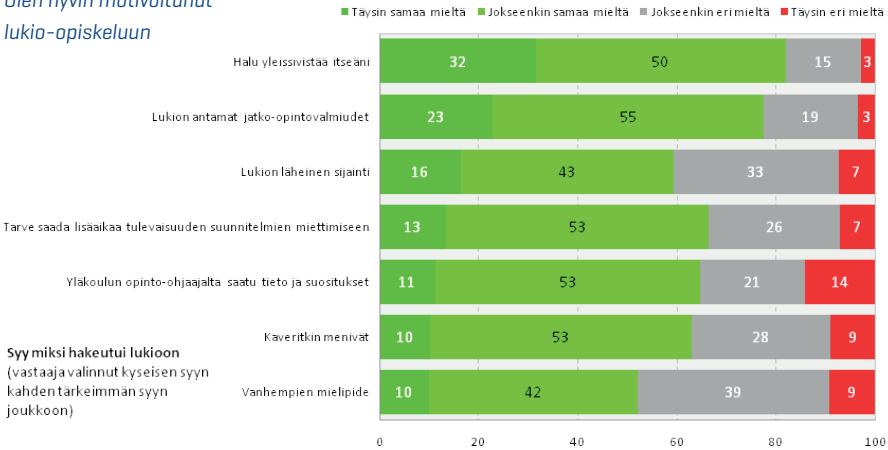

Kuvaaja 3. Tarve saada lisäaikaa tulevaisuuden suunnitelmien miettimiseen syynä hakeutua lukioon

Syillä hakeutua lukioon on selvä yhteys siihen, miten motivoituneita lukio-opiskeluun ollaan ja millaiseksi opintomenestys lukiossa muodostuu. Parhaiten motivoituneita lukio-opiskeluun ovat ne, joilla keskeisenä syynä lukioon hakeutumiselle on ollut halu hankkia yleissivistystä tai lukion tarjoamat jatko-opiskelumahdollisuudet. Heillä on myös keskimäärin paras opintomenestys lukiossa. Heikointa motivaatio sen sijaan on niiden lukiolaisten parissa, joille keskeisenä perusteena lukioon hakeutumiselle oli vanhempien mielipide, kaverien seuraaminen tai lukion läheinen sijainti. Näistä vastaajista vain hieman yli puolet arvioi olevansa hyvin motivoituneita opiskeluun. Heidän joukossaan on myös kaikkein eniten niitä, joiden keskiarvot ovat laskeneet selvästi lukioon siirtymisen jälkeen.

Missä määrin seuraavat väittämät pitävät paikkansa kohdallasi?

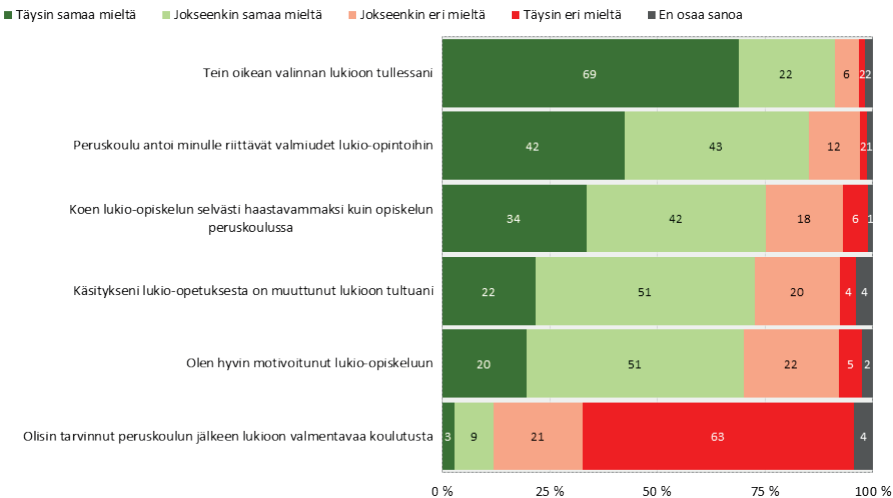
Olen hyvin motivoitunut lukio-opiskeluun

Kuvaaja 4. Opiskelumotivaation yhteys siihen, millä perusteella on hakeuduttu lukioon

Lukio-opiskelijat vaikuttavat olevan varsin tyytyväisiä päätökseensä hakeutua lukioon: 91 % sanoo tehneensä oikean päätöksen hakeutuessaan lukioon. On mielenkiintoista, että selvästi harvempi (71 %) vastaa olevansa hyvin motivoitunut lukio-opiskeluun.

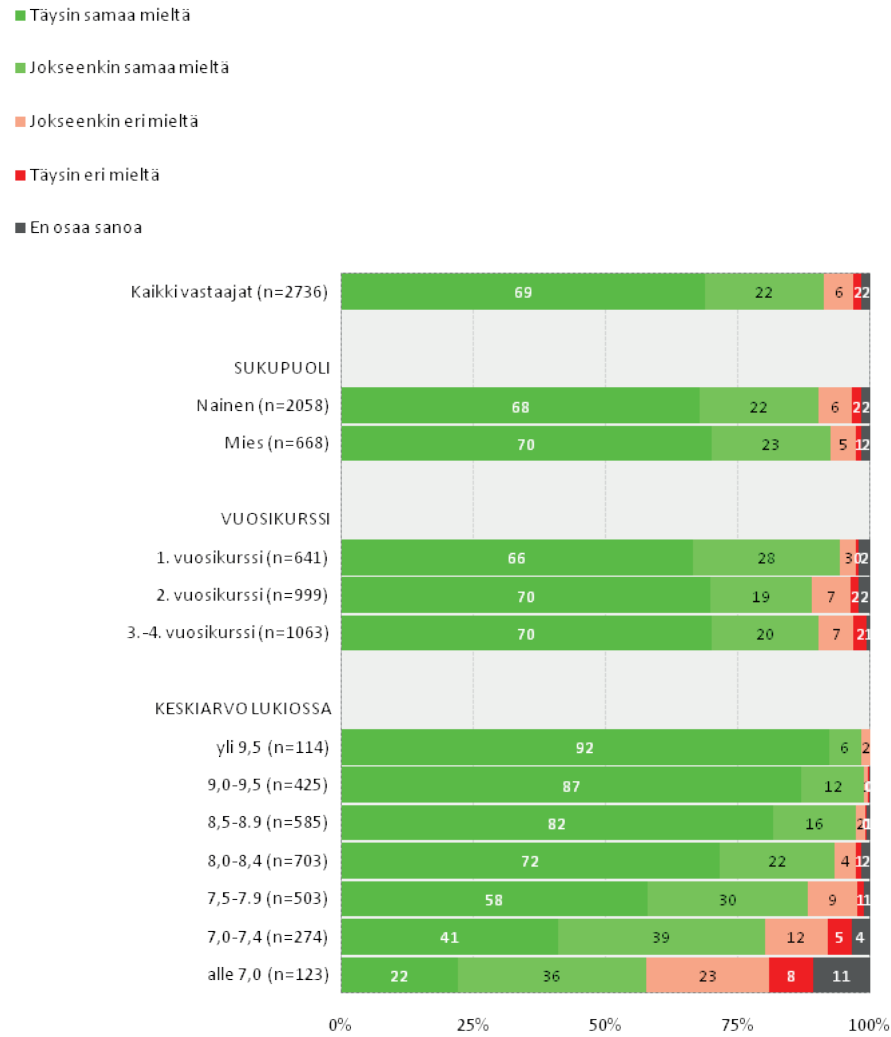
Missä määrin seuraavat väittämät pitävät paikkansa kohdallasi?

Kuvaaja 5. Lukioon hakeutumista koskevat väittämät

Tarkasteltaessa vastauksia taustamuuttujittain havaitaan, että hyvin lukio-opinnoissaan menestyvät opiskelijat ovat heikosti menestyviä useammin tyytyväisiä päätökseensä hakeutua lukioon. Niistä vastaajista, joiden keskiarvo lukiossa on yli 8,5, lähes kaikki ovat tyytyväisiä valintaansa hakeutua lukioon. Sen sijaan niistä vastaajista, joiden keskiarvo on alle 7,0, näin ajattelee vain hieman yli puolet.

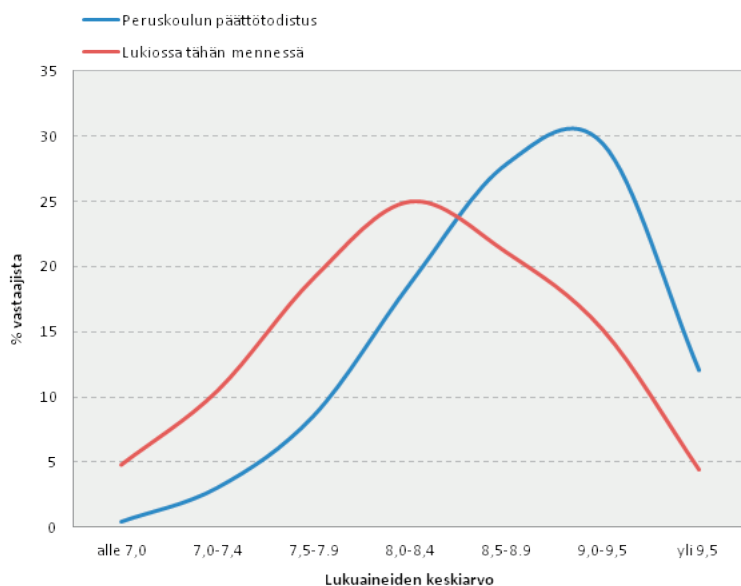
Tein oikean valinnan lukioon tullessani

Kuvaaja 6. Tyytyväisyys lukioon hakeutumiseen

Keskiarvot tippuvat lukioon siirryttäessä

Vastaaajien mielestä opiskelun vaatimustasossa tapahtuu selkeä nousu siirryttäessä peruskoulusta lukioon. Kuten kuvaajasta 7 voidaan nähdä, lukioon tultaessa keskiarvot putoavat selvästi: Yläkoulussa yli yhdeksän keskiarvo on vielä yli 40 prosentilla vastaajista, mutta lukiossa määrä laskee alle 20 prosentin. 68 % vastaajista kertookin, että heidän keskiarvonsa on pudonnut lukiossa, kun suunnilleen samassa keskiarvossa on pysynyt 25 % vastaajista, ja keskiarvoaan nostaneita on vain 7 % vastaajista.

Kuvaaja 7. Lukuaineiden keskiarvot peruskoulun päättötodistuksessa sekä lukiossa

Vaikka lukio-opinnot nähdään usein selvästi haastavammiksi kuin yläkouluopinnot, ja suurimman osan käsitys lukio-opiskelusta on muuttunut lukion aloittamisen jälkeen, vain harva katsoo, että olisi tarvinnut peruskoulun jälkeen lukioon valmentavaa koulutusta.

Lukio-opiskelun hyvät ja huonot puolet

Vastaajia pyydettiin myös kertomaan omin sanoin lukio-opiskelun hyvistä ja huonoista puolia. Seuraavassa käydään läpi näistä tärkeimpiä.

Valinnanvapaus on tärkeää

Lukio-opiskelun hyvät puolet liitetään useimmiten opintojen antamaan yleissivistykseen sekä opiskelun rentoon ja kohtalaisen vapaaseen ilmapiiriin, jota monesti peilataan yläkoulun tiukempiin sääntöihin. Yhtä tärkeinä nähdään vapaus opintojen suunnitteluun ja kurssivalintojen tekemiseen. Vastauksissa mainitaan usein myös lukion mahdollistamat jatko-opinnot sekä lukio-opintojen suoma aika pohtia omia tulevaisuuden suunnitelmiaan jatko-opintojen suhteen. Myös lukioiden opintojaksoihin perustuva opintosuunnitelma ja jaksojen päätteeksi pidettävät koeviikot saavat kiitosta – jaksomaisen opiskelun nähdään rytmittävän opintoja. Osa vastaajista näkee myös lukion luokattomuuden positiivisena seikkana, joka mahdollistaa tutustumisen uusiin ihmisiin. Yleisesti ottaen vastauksista näkyy lukiolaisten innostus ikään kuin harjoitella aikuistumista, ja lukion mahdollistama itsenäinen opiskeluote saakin vastaajien joukossa paljon kiitosta.

”Hyvin jaksotettu lukuvuosi auttaa keskittymään paremmin, ja koeviikot ovat paljon järkevämmin kuin yläasteella oli. Myös mahdollisuus tenttiä kursseja on hyvä, ja pidän siitä että lukiossa on muutenkin melko paljon valinnan vapautta.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Valmiudet ovat hyvät jatko-opintoja ajatellen, saa aikaa miettiä mitä haluaa” (Nainen, 4. vuosikurssi)

”Ihmisestä tulee kypsempi lukion aikana osittain lukio-opiskelun ansiosta.” (Mies, 3. vuosikurssi)

”Saa keskittyä niihin aineisiin mistä on kiinnostunut, eikä kaikkea tarvitse lukea saman verran. Myös luokattomuus on hyvä, näkee uusia kasvoja koko ajan eikä pyöri samat ihmiset koko ajan ympärillä.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Valinnaisuus on lukio-opiskelun parhaita puolia. Ikävät aineet (luonnontieteet) olen suorittanut jo pois alta, joten voin keskittyä kaikkeen mielenkiintoiseen.” (Mies, 2. vuosikurssi)

"Kurssisisällöt eivät vastaa työelämässä tarvittavia tietoja." (Nainen, 2. vuosikurssi)

"-tiukka aikataulu -laajat kokonaisuudet opeteltava vain yhden kurssin kokeeseen
-vaaditaan paljon enemmän osaamista kuin aikaisemmin esim ylä-asteella"
(Nainen, 2. vuosikurssi)

"Kauhe kiire: haluaisin paneutua asioihin enemmän, mutta seuraavaa kurssia pukkaa jo."
(Mies, 2. vuosikurssi)

"Pakollisten kurssien suuri määrä estää haluttuihin aineisiin keskittymistä. Pakollinen ruotsin kieli sotkee kieltenopiskeluja ja useaan aineeseen panostaminen on tehty kolmen vuoden aikana vaikeaksi. (...)" (Mies, 2. vuosikurssi)

Kuvaaja 9. Minkälaisia huonoja puolia lukio-opiskelussa mielestäsi on?

4. Lukioskoulutuksen nykytila ja tulevaisuus

Tässä luvussa käymme lävitse lukioskoulutuksen nykytilaa ja tulevaisuutta sellaisena kuin lukiolaiset sen itse kokevat.

Työelämätietoutta kaivataan lisää

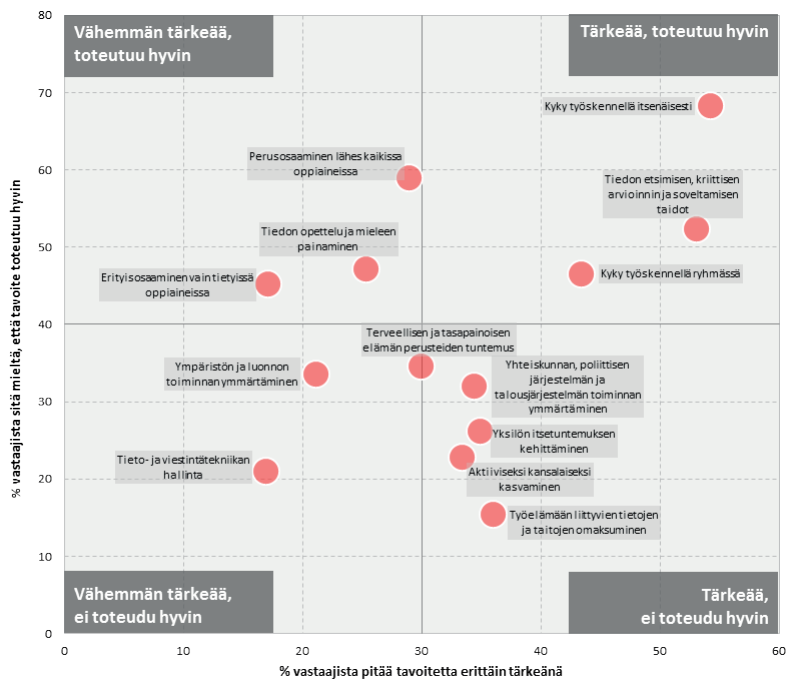
Vastaajilta pyydettiin näkemyksiä siitä, kuinka tärkeinä he näkevät erilaiset lukio-opetuksen tavoitteet lukion yleissivistävän tehtävän kannalta. Samalla heitä pyydettiin arvioimaan, kuinka hyvin nämä samat tavoitteet heidän mielestään lukio-opetuksessa toteutuvat.

Vastaajat arvioivat, että lukio-opetukselle asetetuista tavoitteista kyky työskennellä itsenäisesti, tiedon etsimisen, kriittisen arvioinnin ja soveltamisen taidot sekä kyky työskennellä ryhmässä ovat hyvin tärkeitä ja ne myös toteutuvat lukio-opetuksessa parhaiten. Hyvin tärkeänä tavoitteena vastaajat pitivät myös työelämään liittyvien tietojen ja taitojen omaksumista. Samalla he kuitenkin arvioivat, että tämä tavoite toteutuu lukio-opetuksessa melko heikosti. Muita tärkeiksi mainittuja, mutta heikosti toteutuvia tavoitteita ovat muun muassa aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen sekä yhteiskunnan, poliittisen järjestelmän ja talousjärjestelmän toiminnan ymmärtäminen.

Tieto- ja viestintätekniikan hallintaa vastaajat pitävät yllättäen vähemmän tärkeänä tavoitteena lukio-opetukselle. Toisaalta he myös arvioivat, että tämä tavoite ei toteudu opetuksessa erityisen hyvin. Vähemmän tärkeiksi tavoitteiksi vastaajat arvioivat myös muun muassa tiedon opettelu ja mieleen painamisen sekä erityisosaamisen vain tietyissä oppiaineissa, näiden tavoitteiden katsotaan kuitenkin toteutuvat hyvin lukio-opetuksessa.

”Raju opiskelu tahti, ei ole työharjoittelun tapaisia jaksoja, eikä oikeastaan yhtään suoranaista työelämään tutustuttamista” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Olisi hyvä, jos olisi joitain mahdollisesti työelämään valmistelevia kursseja.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

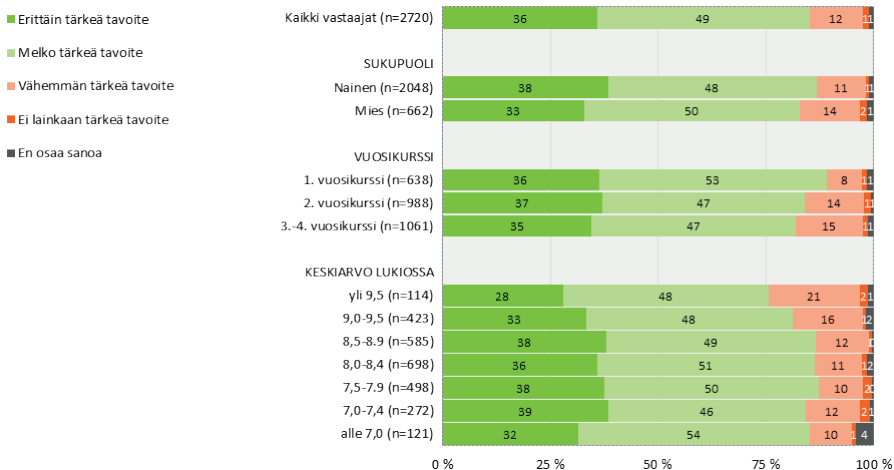

Kuvaaja 10. Lukio-opetuksen tavoitteiden tärkeys ja toteutuminen.

Tiedon etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taidot nähdään tärkeinä erityisesti lukio-opintojen loppusuoralla. Ensimmäisellä vuosikurssilla tätä pitää erittäin tärkeänä tavoitteena 45 % vastaajista, kolmannella tai neljännellä vuosikurssilla vastaava luku on jo 62 %. Hyvin opinnoissaan menestyvät myös korostavat kyseisten taitojen merkitystä opetuksen tavoitteena heikommin menestyviä useammin.

Tuloksista on myös havaittavissa, että hyvin menestyvät opiskelijat arvioivat työelämään liittyvien tietojen ja taitojen omaksumisen tärkeäksi tavoitteeksi hieman heikosti menestyviä harvemmin. Esimerkiksi 76 % niistä vastaajista, joiden keskiarvo on yli 9,5 arvioi tämän olevan tärkeää, kun vastaajista, joiden keskiarvo sijoittuu välille 7,5–7,9 näin ajattelee 88 %. Työelämään liittyvien tietojen ja taitojen omaksuminen lukio-opetuksen tavoitteena nähdään hieman yllättäen tärkeämpänä tavoitteena opintojen alussa.

Työelämään liittyvien tietojen ja taitojen omaksuminen

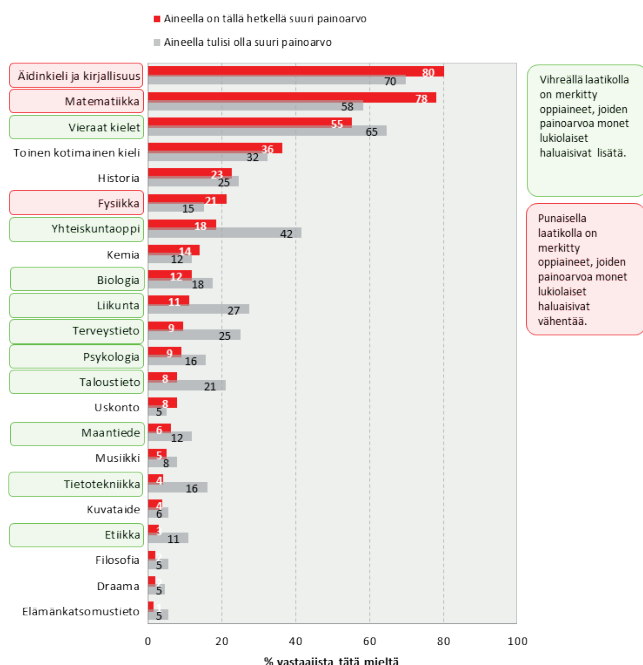

Kuvaaja 11. Työelämätaitojen ja -tietojen omaksumisen tärkeys lukio-opinnoissa

Tavoitteiden toteutumisen tarkastelu taustamuuttujittain osoittaa, että heikommin opinnoissaan menestyvät arvioivat useiden lukio-opetuksen tavoitteiden toteutuvan selkeästi heikommin kuin hyvin menestyvät arvioivat. Esimerkiksi 71 % niistä vastaajista, joiden keskiarvo on yli 9,5 arvioi, että perusosaaminen lähes kaikissa oppiaineissa toteutuu lukio-opetuksessa hyvin. Niistä vastaajista, joiden keskiarvo on alle 7,0 näin ajattelee vain 32 %. Lukiolaiset näyttävät myös suhtautuvan kriittisemmin opetuksen tavoitteiden toteutumiseen sitä mukaa, kun opinnot etenevät. Muun muassa kyvyn työskennellä itsenäisesti ja tiedon opettelun ja mieleen painamisen tavoitteiden katsotaan toteutuvan paremmin lukion alussa.

Aidinkieli on oppiaineista tärkein

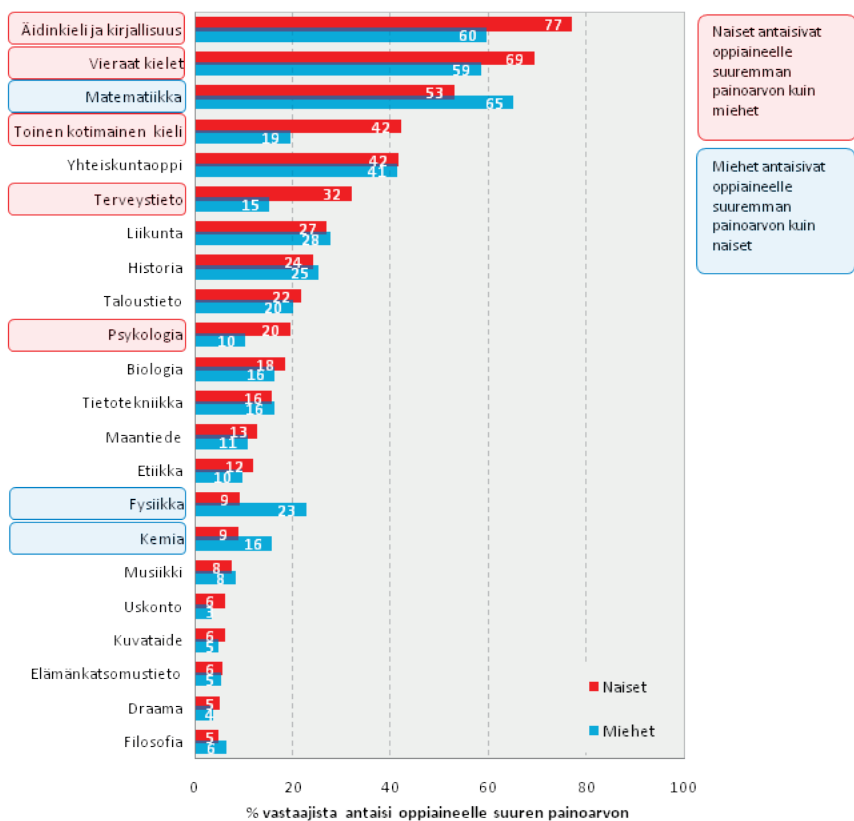
Lukiolaisia pyydettiin myös arvioimaan eri oppiaineiden tämänhetkistä painoarvoa opetuksessa, minkä jälkeen heiltä tiedusteltiin, kuinka suuri painoarvo näillä aineilla heidän mielestään tulisi olla. Lukiolaiset arvioivat, että opetuksessa painotetaan tällä hetkellä eniten äidinkieltä, matematiikkaa ja vieraita kieliä. Näistä kahden ensimmäisen painoarvoa vastaajat olisivat valmiita vähentämään. 80 % vastaajista katsoo äidinkielen ja kirjallisuuden painoarvon olevan tällä hetkellä suuri, kun vain 70 % näkee, että sen tulisi olla suuri. Matematiikan painoarvoa olisi valmis vähentämään vielä useampi vastaaja. Sen sijaan vieraita kieliä tulisi vastaajien mielestä opettaa nykyistä enemmän. On myös monia tällä hetkellä vähäisen painoarvon saavia oppiaineita, joiden opetusta vastaajat haluaisivat lisätä. Nämä ovat muun muassa yhteiskuntaoppi, taloustieto, terveystieto ja tietotekniikka. Esimerkiksi yhteiskuntaopin kohdalla vain 18 % vastaajista arvioi sen painoarvon olevan suuri tällä hetkellä, mutta jopa 42 % vastaajista näkee, että sen tulisi olla suuri.

Kuvaaja 12. Lukion oppiaineiden nykyinen ja haluttu painoarvo

Hyvin opinnoissaan menestyvät opiskelijat antaisivat muita vastaajia useammin suuren painoarvon perinteisille lukuaineille, kuten matematiikalle ja vieraille kielille. Heikommin menestyvät taas painottaisivat useammin liikuntaa ja terveystietoa.

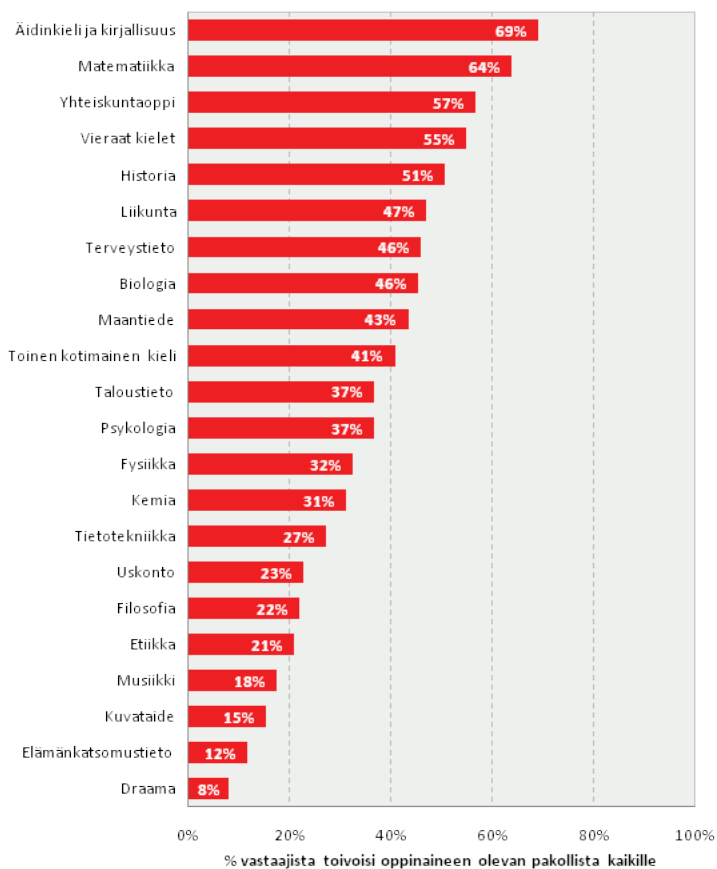
Myös sukupuolten välillä on havaittavissa selkeitä eroja oppiaineiden painoarvoja arvioitaessa (ks. kuvaaja 13). Miehet antaisivat muun muassa kemialle, fysiikalle ja matematiikalle huomattavasti useammin suuren painoarvon kuin naiset. Naiset taas antaisivat psykologialle, terveystiedolle ja toiselle kotimaiselle kielelle selvästi miehiä useammin suuren painoarvon.

Kuvaaja 13. Erot naisten ja miesten välillä lukion oppiaineiden painottamisessa

Tuloksista on myös nähtävissä, että kiinnostus etiikan ja taloustiedon opiskeluun nousee hieman opintojen edetessä. Lukion ensimmäisellä vuosikurssilla vastaajista 38 % arvioi, että etiikan painoarvon tulisi olla opetuksessa suuri tai kohtalainen. Kolmatta tai neljättä vuosikurssia käyvistä näin ajattelee 49 %. Taloustiedon kohdalla vastaavat luvut ovat 67 % ja 74 %.

Kysyttäessä vastaajilta oppiaineiden pakollisuudesta, vastaukset jakautuvat samaan tapaan kuin oppiaineiden toivottuja painoarvoja koskevat vastaukset. Yleinen trendi on, että mitä paremmin opinnoissaan menestyy, sitä useammin toivoo eri lukuaineiden pakollisuutta.

Kuvaaja 14. Oppiaineet, joiden tulisi olla vastaajien mielestä pakollisia

Vastaajilta tiedusteltiin myös, tulisiko lukiossa opettaa jotakin ainetta, jota ei tällä hetkellä opeteta. Selvästi eniten kannatusta löytyy kotitalouden opetukselle. Aikuistumisen kynnyksellä olevat opiskelijat kaipaavat muutoinkin enemmän käytännön taitoihin liittyvää opetusta. Samoin taloustieto, tietotekniikka ja draama mainittiin avoimissa vastauksissa kohtalaisen usein.

”Taloustieto on nykyään monissa lukioissa integroitu yhteiskuntaopin kursseihin. Olisi hyvä tarjota taloustietoa omana erillisenä aineena. (...)” (Mies, 3. vuosikurssi)

”Yrittäjyys, talous, ATK.” (Mies, 1. vuosikurssi)

”Luokaton lukio tarjoaa joustavat mahdollisuudet kaikille. Jokainen voi valita oman tahtinsa.” (Mies, 2. vuosikurssi)

Luokallista lukiojärjestelmää kannattavat perustelevat vastauksiaan muun muassa selkeydellä ja järjestelmällisyydellä. Opintojen eteneminen ja suunnittelu nähdään selkeämpänä luokkiin pohjautuvassa järjestelmässä. Ryhmien tuttuus nähdään positiivisena asiana ja pysyvien luokkien nähdään lisäävän yhteisöllisyyden tunnetta. Luokallisen järjestelmän arvioidaan myös edesauttavan opintojen tahdissa pysymistä, jolloin opiskeluaikojen turha venyminen voisi vähentyä.

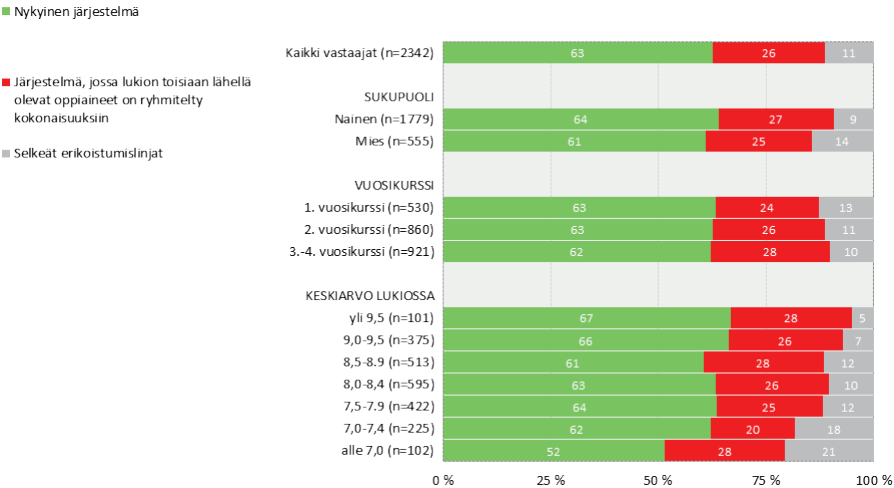
”Lukiolainen pysyy paremmin opiskelu rytmissä kun kurssivalinnat ja eteneminen tapahtuu vuosiluokittain” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Lukiossa pitäisi vielä säilyttää tietynlainen yhteisöllisyys sekä ohjaus.” (Mies, 3. vuosikurssi)

”Luokallinen järjestelmä on hyvä, sillä se pitää opiskelijan aikataulussa.” (Mies, 2. vuosikurssi)

Luokattoman lukion paremmaksi järjestelmäksi valinneilta kysyttiin vielä mielipidettä siihen, kuinka luokaton lukio tulisi heidän mielestään organisoida. 63 % vastaajista on nykyisen järjestelmän kannalla, jossa jokaisesta oppiaineesta on pakollisia kursseja, mutta valtakunnallisia syventäviä kursseja opiskelija valitsee niistä oppiaineista, jotka aikoo suorittaa ylioppilaskirjoituksissa. 26 % kannattaa järjestelmää, jossa lukion toisiaan lähellä olevat oppiaineet on ryhmitelty kokonaisuuksiin (esim. luonnontieteet, yhteiskuntatieteet, matematiikka, etiikka/kulttuuri/uskonto, kielet), joiden sisällä opiskelija saa valita häntä eniten kiinnostavat oppiaineet, mutta kuitenkin niin että jokaisesta kokonaisuudesta on tietty määrä kaikille pakollisia kursseja. 11 % vastaajista kannattaa selkeitä erikoistumislinjoja (esimerkiksi kielilinja, yhteiskuntatiedelinja, luonnontiedelinja), joissa opiskelija keskittyy läpi lukion pääsääntöisesti vain erikoisalansa opintoihin.

Mikä seuraavista on mielestäsi paras tapa organisoida luokaton lukio?

Kuvaaja 16. Luokattoman lukion organisointivaihtoehdot

Nykyisen järjestelmän etuja perustellaan pääasiassa yleissivistyksellä. Moni vastaaja näkee erikoistumislinjan ongelmana myös sen, että järjestelmä vaatisi kohtalaisen selkeän käsityksen tulevaisuuden suunnitelmista jo lukion alussa, jolloin monilla ei niitä vielä ole. Näin ollen itselle sopivan linjan valitseminen voisi tuottaa ongelmia ja mahdollisesti myös vääriä päätöksiä. Nykyiseen järjestelmään suhtaudutaan siis pääosin positiivisesti. Vaikka lukio-opiskelun huonoja puolia kysyttäessä pakollisista oppiaineista valittiin, iso osa vastaajista toisaalta näkee, että pakolliset kurssit eri oppiaineista takaavat hyvin perustietojen oppimisen ja näin ollen toteuttavat lukion yleissivistävää tehtävää.

”Kaikki eivät tiedä tulevaa ammattiaan joten he eivät voi välttämättä tietää oikeaa linjaa. Perustiedot eri oppiaineista, ei vain yhdestä osa-alueesta.” (Mies, 3. vuosikurssi)

”Kaikesta on hyvä tietää jotain. Jos kaikille ei opeteta kaikkia aineita ei yleissivistävä koulu toteudu.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Nykyinen järjestelmä sen vuoksi että kaikilla on edes tietyt pakolliset kurssit, jotka ovat yleissivistäviä. Ja koska jokainen voi kuitenkin valita itseään kiinnostavista aineista syventäviä kursseja niin halutessaan.” (Nainen, 3. vuosikurssi)

Oppiaineiden ryhmittelyä kannattavaa järjestelmää perustellaan muun muassa sillä, että tässä järjestelmässä opiskelija voisi valita oman kiinnostuksensa mukaisen linjan, jolloin pakollisia opintoja itseä vähemmän kiinnostavista aineista ei tarvitsisi käydä yhtä paljon kuin nyt. Pakolliset kurssit eri opintoryypistä takaisivat kuitenkin sen, että myös lukion yleissivistävä tehtävä toteutuu jossakin määrin. Tämä järjestelmä nähdään tavallaan hyvänä välimuotona, jossa erikoistumista ei ole viety liian pitkälle, mutta aineryhmät mahdollistavat opintojen suuntaamisen itseä kiinnostavalle alueelle. Osa näkee järjestelmän hyödyllisenä myös jatko-opintojen kannalta.

”Antaisi parhaimmat erikoistumismahdollisuudet. Jotkut tarvitsevat miettimisaikaa, eikä sitä saa kolmannella vaihtoehdolla.” (Mies, 2. vuosikurssi)

”Mahdollisuus saada opiskella juuri itseään kiinnostavia aineita on mielestäni tärkeää. Niihin jaksaa panostaa paremmin ja tosissaan.” (Nainen, 3. vuosikurssi)

”Jatko-opintoja ajatellen voisi olla opiskelijalle hyödyllistä panostaa jo lukiossa tiettyihin itseään kiinnostaviin aineisiin mutta myös yleissivistävyyden säilyminen on tärkeää.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Järjestelmässä on mahdollisuus erikoistua haluamallaan tavalla ja valita itseään kiinnostavia aineita, ja silti kaikilla on edelleen mahdollisuus yhtäläillä monipuoliseen koulutukseen.” (Mies, 1. vuosikurssi)

Selkeitä erikoistumislinjoja sisältävän lukiojärjestelmän kannattajat näyttäisivät pitkälti olevan sellaisia lukiolaisia, joilla on kohtalaisen selkeä käsitys alasta, jolle aikovat jatkossa suuntautua. Erikoistumislinjan hyvänä puolena nähdäänkin yhdestä alueesta saatava

syvällinen tieto, jonka saavuttaminen nykyjärjestelmässä nähdään haastavana lukuisten eri aloja painottavien pakollisten kurssien takia. Itseä kiinnostavalla linjalla opiskelun arvioidaan olevan mielekkäämpää ja motivoivampaa sekä hyödyllisempää jatko-opintojen kannalta.

”Jos tietää valmiiksi minkä alan parissa haluaa työskennellä tulevaisuudessa, on turhaa ottaa monta kurssia aiheesta, jolla ei ole minkäänlaista tekemistä tulevaisuuden haaveiden kanssa.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Tällä tavalla lukiolainen pystyy valmistautumaan kohti jatko-opintoja ja syventymään niihin, jolloin opiskelijalla on jo alustavaa käsitystä siitä, mitä tuleman pitää. Nykyisellä tavalla on hyvin vaikea tehdä päätöstä siitä, mihin haluaa erikoistua tulevaisuudessa, koska kaikkia aineita on luettu, mutta mihinkään ei ole kunnan kosketusta eikä kunnolla tietoa.” (Nainen, 3. vuosikurssi)

”Oppisi asiat KUNNOLLA jostakin, eikä sitä sun tätä sieltä sun täältä. Hyvänä esimerkkinä yksi pakollinen kemian kurssi, kukaan ei opi oikeasti mitään, mutta se järjestetään pakollisesti silti. Yhdessä kurssissa kemiaa ei ehdi tehdä kuin pintaraapaisun kemian ihmeelliseen maailmaan.” (Mies, 2. vuosikurssi)

”Kun yrittää opiskella kaiksesta vähän, ei oikeasti opi mistään mitään. Erikoistuminen vain muutama oppiaineeseen kannattaa.” (Mies, 3. vuosikurssi)

Työelämäkosketus on tärkeää, myös erityisopetukselle on tilausta

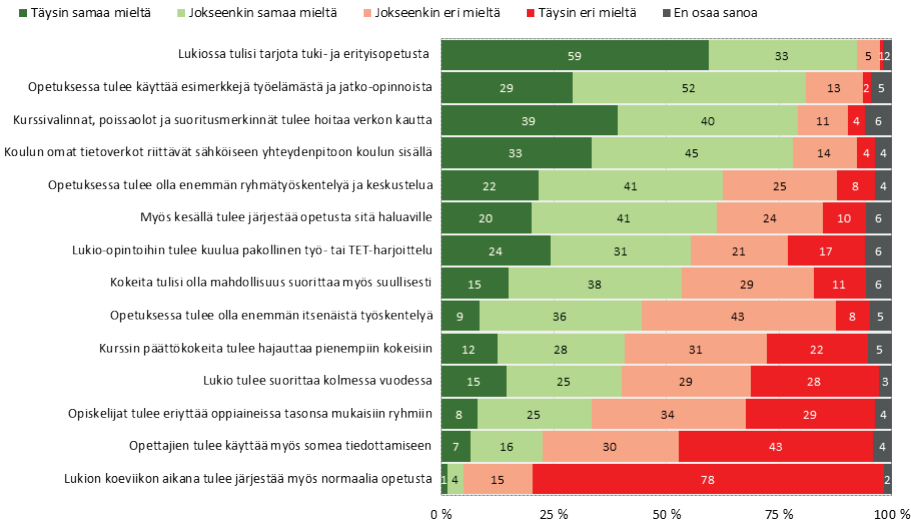
Lukiolaiset kaipaavat opetukseen nykyistä enemmän työelämään ja jatko-opintoihin liittyviä esimerkkejä. Yli puolet vastaajista kannattaa myös pakollisen työharjoittelun tai työelämään tutustumisjakson järjestämistä osana lukio-opintoja. Työelämäpainotteisuutta toivovat erityisesti opinnoissaan heikommin menestyvät: alle 7,0 keskiarvon opiskelijoista jopa 65 % toivoisi työharjoittelun tai TET-jakson olevan pakollinen lukio-opinnoissa. Vastaava luku yli yhdeksän keskiarvon opiskelijoilla on 48 %.

Selvästi suurin osa vastaajista (92 %) arvioi, että lukiossa tulisi järjestää erityis- ja tukiope-
tusta. Erityis- ja tukiope-
tusta pidetään hyvin tärkeänä kaikissa vastaajaryhmissä.

Jo aiemmin tuli esille, että lukio-opiskelua pidetään varsin stressaavana, eivätkä lukio-opiskelijat kaipaa enempää opetusta koeviikkojen ajalle. Tämä käy hyvin ilmi myös avoimista vastauksista, joissa koeviikkojen stressaavuus ja rankkuus nousevat selvästi esille. Heikommin opinnoissaan menestyvät toivoisivat, että kurssien päättökokeita hajautettaisiin nykyistä enemmän pienempiin, kurssien aikana suoritettaviin kokeisiin. Niistä vastaajista, joiden keskiarvo on välillä 7,0–7,4 näin ajattelee 60 %, sen sijaan vastaajista, joiden keskiarvo on yli 9,5, näin ajattelee vain 18 %. Aikaisemmin esille on tullut lukion nopea opiskelutahti, joka vaikeuttaa opiskeltavien asioiden sisäistämistä. Kokeiden hajauttaminen osakokeisiin voisi mahdollisesti auttaa erityisesti heikommin menestyviä opiskelijoita sisäistämään ja rytmittämään opintojaan paremmin. Heikommin menestyvät haluaisivat myös keskimääräistä useammin suorittaa kokeita suullisesti: ”lukion pitäisi lisätä mahdollisuuksia suorittaa

kokeita myös suullisena kuulusteluna” -väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä on alle 7,0 keskiarvoluokassa 66 % vastaajista, mutta 9,0–9,5 keskiarvoluokassa vastaava luku on vain 46 %.

Mitä mieltä olet seuraavista lukio-opetusta koskevista ehdotuksista?

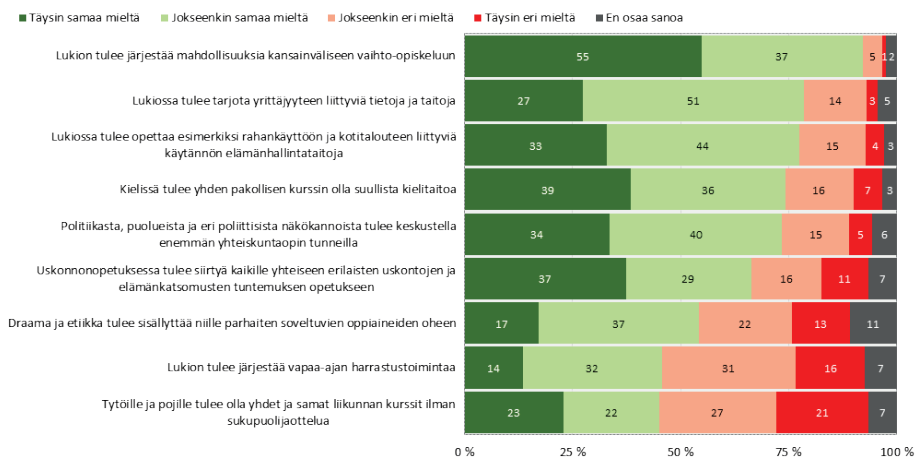
Kuvaaja 17. Lukio-opetuksen kehittämistä koskevien ehdotusten arviointi

Kansainvälisiä vaihto-ohjelmia kaivataan jo lukioon

Kiinnostus kansainvälistymiseen on selkeästi nähtävissä jo lukiossa. 92 % vastaajista kannattaa ajatusta siitä, että lukio järjestäisi mahdollisuuksia kansainväliseen vaihto-opiskeluun. Myös yrittäjäyys muun työelämään liittyvien tietojen ohella näyttää kiinnostavan lukiolaisia: 78 % vastaajista haluaisi lukion tarjoavan yrittäjäyteen liittyviä tietoja ja taitoja. Miehet ovat hieman naisia kiinnostuneempia yrittäjäydestä, mutta suurta eroa sukupuolten välillä ei ole. Erot myös opintomenestyksen mukaan tarkasteltuna ovat pieniä, mutta heikommin menestyvät opiskelijat ovat kuitenkin hieman muita useammin kiinnostuneita yrittäjäydestä.

Avoimista vastauksista tulee esille toive käytännön taitojen opettamisesta lukiossa. Tässä yhteydessä mainittiin muun muassa kotitalous ja taloustieto. Havaintoa tukevat tulokset kuvaajassa 18: Vastaajista 77 % arvioi, että lukiossa tulisi opettaa rahankäyttöön ja kotitalouteen liittyviä käytännön elämänhallintataitoja.

Mitä olet mieltä seuraavista oppiaineista ja -sisältöjä koskevista ehdotuksista?

Kuvaaja 18. Lukion oppiaineiden ja oppisisältöjen kehittämistä koskevien ehdotusten arviointi

Politiikasta käytävää keskustelua kaivataan lukioihin myös selkeästi enemmän: 74 % vastaajista arvioi, että politiikasta, puolueista ja eri poliittisista näkökannoista tulee keskustella enemmän yhteiskuntaopin tunneilla. Tarkasteltaessa väittämää tarkemmin nähdään, että kiinnostus politiikasta käytäviin keskusteluihin kasvaa opintojen edetessä ja opiskelijoiden lähentyessä äänestysikä. Kun lukion ensimmäisellä vuosikurssilla 66 % vastaajista toivoisi enemmän keskustelua politiikasta, puolueista ja eri poliittisista näkökannoista, vastaava luku kolmannen vuosikurssin vastaajilla on jo 80 %. Politiikkaan liittyvät keskustelut kiinnostavat keskimäärin useammin hyvin opinnoissaan menestyviä opiskelijoita, vaikka alle 7,0 keskiarvon opiskelijoistakin yli puolet ovat keskustelun lisäämisen kannalla.

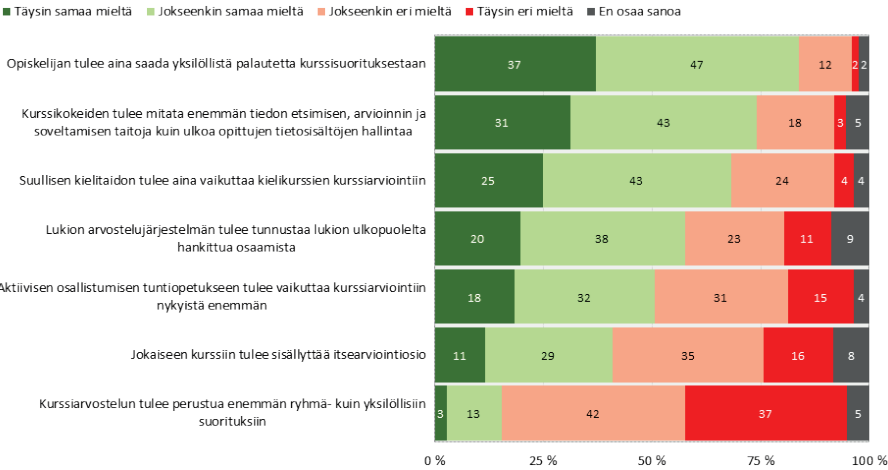
Osaamista halutaan arvioitavan yksilökeskeisesti ja numeroin

Lukiolaisten suhtautuminen osaamisen mittaamiseen ja arvioimiseen näyttää olevan kohdallaisen yksilökeskeistä ja jopa konservatiivista. Vain 16 % vastaajista arvioi, että kurssi-arvioiden tulisi perustua enemmän ryhmä- kuin yksilöllisiin suorituksiin. Sitä vastoin 84 % vastaajista arvioi, että opiskelijan tulisi aina saada yksilöllistä palautetta kurssisuorituksestaan. Vastauksissa ei ole suurta vaihtelua eri vastaajaryhmien välillä, mutta heikommin menestyvät näkevät hieman muita useammin, että kurssi-arvioiden tulisi perustua enemmän ryhmäsuorituksiin.

Suurin osa lukiolaisista (74 %) on sitä mieltä, että kurssikokeissa tulisi keskittyä enemmän tiedon etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taitoihin kuin ulkoa opittujen tietosisältöjen hallintaan. Näin ajattelevien määrä on kuitenkin selvästi pienempi kuin niiden vastaajien, jotka arvioivat, että tiedon etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taidot ovat tärkeä tavoite

lukio-opiskelussa (93 %). Tarkasteltaessa ensimmäistä väitettä tarkemmin voidaan nähdä, että heikosti opinnoissaan menestyvät opiskelijat kannattavat tieton etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taitojen mittaamista kurssikokeissa muita useammin. Vastaajista, joiden keskiarvo on alle 7,0, näin ajattelee 83 %, kun vastaava luku yli 9,5 keskiarvon omaavilla on vain 59 %. Näyttääkin siltä, että hyvin menestyvät opiskelijat pitävät tiukemmin kiinni nykyisistä osaamisen mittaamisen käytännöistä, mikä on luonnollista, jos he pääsevät niillä hyviin tuloksiin.

Mitä olet mieltä seuraavista opiskelijan osaamisen mittaamista koskevista ehdotuksista?

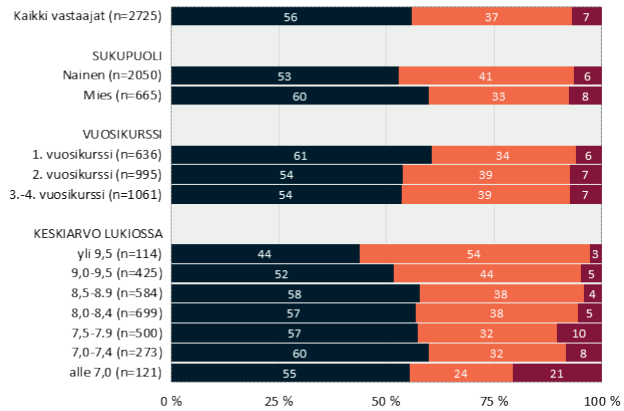

Kuvaaja 19. Lukiolaisten osaamisen mittaamista koskevien ehdotusten arviointi

56 % kaikista vastaajista on sitä mieltä, että kaikista kursseista tulisi antaa numeroarvosana. 37 % vastaajista on numeroarvosanojen kannalla muiden kurssien osalta paitsi liikunnan ja taideaineiden. Vain 7 % vastaajista ajattelee, että hyväksytty/hylätty arvio riittää sanallisen palautteen kanssa. Heikommin menestyvät opiskelijat toivovat hyvin menestyviä useammin numeroarvosanoja kaikista kursseista, esimerkiksi yli 9,5 keskiarvon opiskelijoista suurin osa ottaisi mieluiten numeroarvosanat vain lukuaineista. Alle 7,0 keskiarvon opiskelijoista viidennes on sitä mieltä, että hyväksytty/hylätty arvio riittää sanallisen palautteen kanssa.

Tuleeko kurseista mielestäsi antaa numeroarvosana?

■ Kyllä, kaikista kurseista ■ Kyllä, paitsi liikunnasta ja taideaineista ■ Ei, hyväksytty/hylätty arvio riittää sanallisen palautteen kera

Kuvaaja 20. Numeroarvosanojen antaminen kurseista

Avoimissa vastauksissa kaikkien kurssien numeerista arviointia perustellaan muun muassa tavoitteellisuudella. Numeroarvosanojen arvioidaan motivoivan opiskelijaa pyrkimään parempiin suorituksiin. Numeroarvosanojen ajatellaan myös kertovan hyvin opiskelijan osaamisen tasosta, joka on opiskelijan oman kehittymisen kannalta hyödyllistä. Numeroarviointien avulla tavoitteiden muodostaminen on yksinkertaisempaa, jonka lisäksi tavoitteisiin pääsemistä voidaan myös mitata. Osassa vastauksista mainitaan myös liikunnan ja taideaineiden yhtäläinen tärkeys suhteessa muihin oppiaineisiin, mistä syystä myös niistä tulisi antaa numeroarvio.

”Numero motivoi yrittämään enemmän. Pelkän suoritusmerkin saaminen ei kannusta tarpeeksi.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”numero arvio kertoo enemmän oppilaan osaamisesta kuin hyväksytty/hylätty arvio ja liikunta ja taideaineet ovat aivan yhtä tärkeitä oppiaineita kun kaikki muutkin oppiaineet” (Nainen, 1. vuosikurssi)

”Mielestäni on hyvä tietää ja seurata omia arvosanoja ja siten parantaa osaamistaan.” (Mies, 1. vuosikurssi)

Kurssien numeerista arviointia muiden kuin liikunnan ja taideaineiden osalta perustellaan muun muassa sillä, että liikuntaa ja taideaineita ei voida arvioida samoin perustein kuin lukuaineita. Liikunta ja taideaineet näyttäytyvät vastauksissa usein lahjakkuutta vaativina aineina, joiden osaamisessa ei vastaajien mukaan voi kehittyä samalla tavalla kuin lukuaineiden osaamisessa. Lisäksi liikuntaa tai kuvataidetta harrastavien opiskelijoiden nähdään olevan etulyöntiasemassa, kun arviointeja tehdään. Liikunta ja taideaineet nähdään usein tässä vastaajaryhmässä myös vähemmän tärkeinä oppiaineina kuin perinteiset lukuaineet,

eikä mahdollisia huonoja arvosanoja ”turhista aineista” haluta todistukseen laskemaan muilta osin hyvää keskiarvoa.

”Numero on hyvä oman tason mittari. Liikunta ja taideaineet ovat mielestäni hieman toissijaisia aineita lukiossa, ja niiden arvostelu on melko hankalaa ja vaikeaa tehdä tasapuolisesti.”
(Nainen, 1. vuosikurssi)

”Liikunta ja taideaineet ovat sellaisia aineita jossa kaikki eivät ole hyviä vaikka on motivoivia. Kaikki opettajat eivät arvioi niitä motivaation perusteella vain sillä myös kuinka hyvä on mika on täysin epäreilua.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Liikuntaa ja taideaineet ovat niin paljon kiinni omasta kiinnostuksesta ja alkuperäisistä taidoista, joita ei voi opettaa, joten hyväksytty/hylätty on paras arvostelumuoto näihin aineisiin.” (Mies, 2. vuosikurssi)

Hyväksytty/hylätty arviota sanallisen palautteen kera perustellaan muun muassa sillä, että numerot lannistavat opiskelijaa ja aiheuttavat turhaa vertailua opiskelijoiden kesken. Numeroarviointien moititaan lisäävän suorituskeskeisyyttä, jolloin itse asioiden oppiminen ja sisäistäminen jää toiselle sijalle. Numeroarviointit nähdään ongelmalliseksi myös siksi, että niissä on suuria eroja lukioiden välillä. Erityisesti soveltavien kurssien osalta toivotaan hyväksytty/hylätty arvioiteja. Sanallisen arvion katsotaan myös kertovan enemmän opiskelijan osaamisesta kuin numeroarvion.

”Numerot lannistavat oppilaita entisestän ja aiheuttavat aivan turhaa stressiä.”
(Nainen, 1. vuosikurssi)

”Ihmisiä tai heidän ominaisuuksiaan ei voi kattavasti arvioida numeroin.”
(Mies, 1. vuosikurssi)

”Mielestäni on turha antaa numeroita kursseista. On kurjaa, että ’hyvässä’ lukiossa älykkäät oppilaat saavat huonoja arvosanoja vain siksi, että ko. koulussa muut ovat parempia. Silti jossain toisessa koulussa yhtä älykkäät oppilaat kuin ’hyvän’ koulun huonoimmat saavat parhaita arvosanoja.” (Nainen, 3. vuosikurssi)

”Sanallinen arvio kertoisi paljon enemmän kuin yksittäinen numero.”
(Nainen, 3. vuosikurssi)

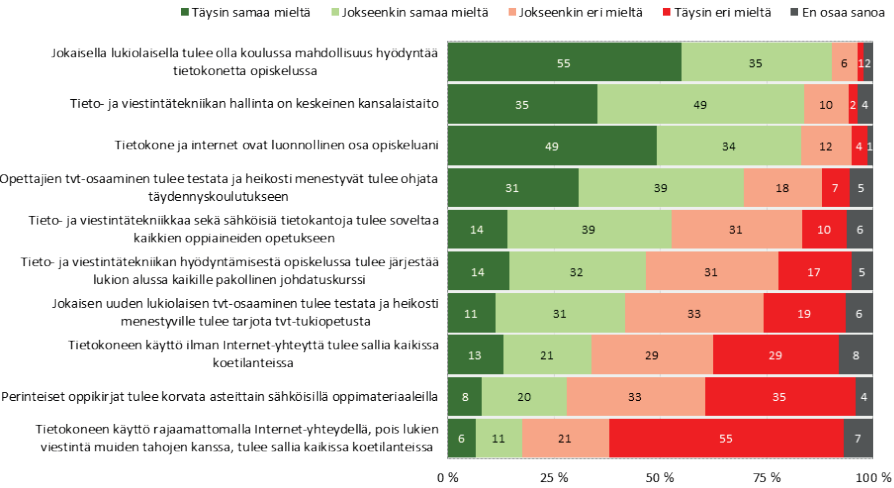
Sähköisten oppikirjojen aika ei ole vielä

Lukiolaiset näkevät tieto- ja viestintäteknisen osaamisen tärkeäksi ja teknologian käyttö on heille luonnollinen osa opiskelua. Toisaalta koekäytännöissä tieto- ja viestintäteknologian käyttöön suhtaudutaan epäilevästi. Perinteisten oppikirjojen korvaaminen sähköisillä oppimateriaaleilla ei myöskään kerää suurta suosiota.

Ajatus tietokoneiden käytöstä koetilanteissa nähdään kohtalaisen vieraana, ainoastaan 34 % vastaajista kannattaa tietokoneen käytön sallimista ilman Internet-yhteyttä kaikissa

koetilanteissa ja 17 % kannattaa tietokoneen käyttöä rajaamattomalla Internet-yhteydellä, pois lukien viestintä muiden tahojen kanssa, kaikissa koetilanteissa.

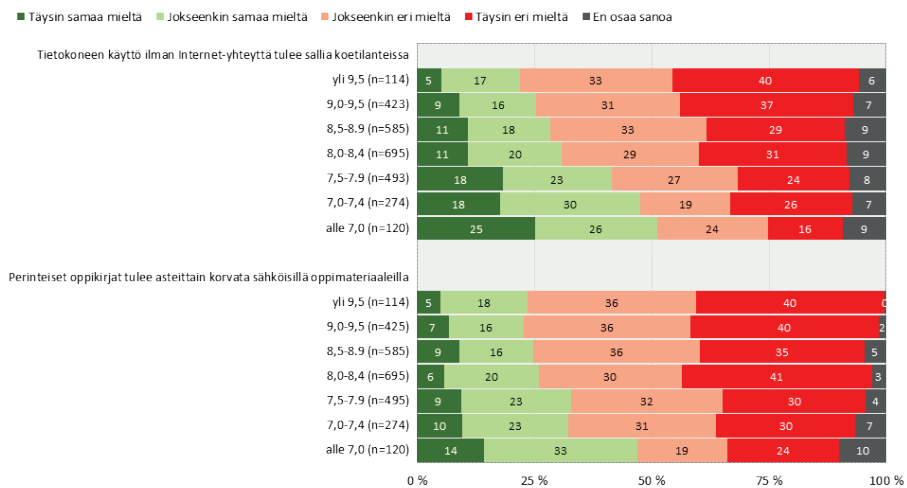
Mitä olet mieltä seuraavista opiskelijan osaamisen mittaamista koskevista ehdotuksista?

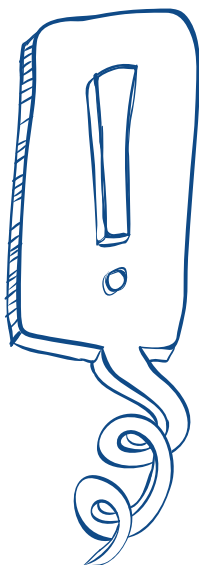
Kuvaaja 21. Arviot tieto- ja viestintätekniikan käyttöönottoa koskevista ehdotuksista

Tarkasteltaessa väitteitä tarkemmin havaitaan, että miehet painottavat yleisesti ottaen kaikkia tieto- ja viestintätekniikkaan liittyviä asioita naisia enemmän, mutta erot sukupuolten välillä eivät ole suuria. Esimerkiksi miehistä 50 % ajattelee, että tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisestä opiskelussa tulee järjestää lukion alussa kaikille pakollinen johdatuskurssi, kun naisista näin ajattelee 44 %. Näiden taitojen tärkeyttä korostetaan opintojen loppuvaiheessa enemmän: ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista tietotekniikan johdatuskurssia toivoisi 42 % ja kolmannen vuosikurssin osalta 51 %. Myös opettajilta odotetaan hyvää tietotekniikan hallintaa: 70 % vastaajista on sitä mieltä, että opettajien tieto- ja viestintätekniikan osaamistaso tulee testata ja heikosti menestyvät tulee ohjata täydennyskoulutukseen.

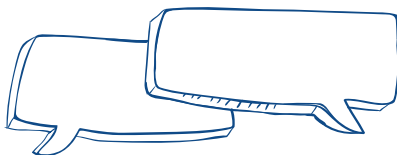
Perinteisten oppikirjojen korvaaminen asteittain sähköisillä materiaaleilla ei saa suurta suosiota lukiolaisten keskuudessa: tätä kannattaa 28 % lukiolaisista. Miehet kannattavat sähköisiä oppimateriaaleja naisia useammin. Myös opintomenestyksellä on yhteys sähköisiin oppimateriaaleihin suhtautumiseen: alle 7,0 keskiarvon opiskelijoista perinteisten oppikirjojen korvaamisen kannalla on 47 %, yli 9,5 keskiarvon opiskelijoista vastaava luku on 23 %. Heikommin opinnoissaan menestyvät kannattavat myös selkeästi useammin tietokoneen käytön sallimista koetilanteissa.

Kuvaaja 22. Tietokoneiden käytön sallimisen koetilanteisessa ja sähköisten oppikirjojen käyttöön oton yhteys opiskelijan keskiarvoon

5. Lukion verkostoituminen

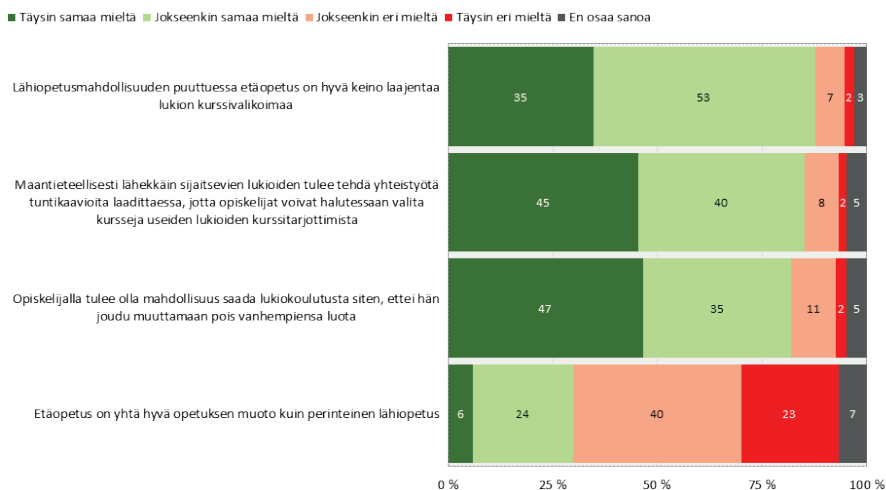
Ikäluokkien pieneneminen aiheuttaa tulevaisuudessa paineita lukioverkon karsimiseen. Harventuva lukioverkko taas pakottaa lukiot etsimään uudenlaisia toimintatapoja laadukkaan ja monipuolisen opetuksen järjestämiseksi. Tällöin lukiodien keskinäinen verkostoituminen esimerkiksi etäopetuksen keinoin nostaa merkitystään. Myös yhteistyö muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden kanssa on yksi mahdollisuus. Tässä luvussa selvitämme lukiolaisten näkemyksiä lukion verkostoitumisen suunnista.

Etäopetus hyvä keino laajentaa lukion kurssivalikoimaa

Etäopetus ei ole lukio-opetuksen muotona vielä kovin yleistä. Tulosten mukaan iso osa lukiolaisista olisi kuitenkin valmis suorittamaan opintojaan myös etänä. Omaehtaiset kokemukset etäopetuksesta ovat kuitenkin vielä varsin vähäisiä: vain 17 % vastaajista on osallistunut verkkopohjaiseen tai videon välityksellä tapahtuvaan etäopetukseen. Tästä huolimatta 61 % vastaajista ilmoittaa olevansa valmis käymään osan opinnoistaan etäopetuksen välityksellä. Kurssien suorittaminen muista lukioista ei myöskään ole vielä kovin yleistä: 19 % vastaajista on suorittanut kursseja muusta kuin omasta lukiostaan. Pitkien matkojen kulkeminen lukiosta toiseen jonkin erikoisen kurssin takia ei kuitenkaan houkuttele lukiolaisia. 76 % vastaajista ilmoittaa, etteivät he olisi valmiita pitkien välimatkojen kulkemiseen. Suurin osa lukiolaisista (72 %) ilmoittaa olevansa kuitenkin valmiita suorittamaan opintoja itsenäisesti ilman minkäänlaista opetusta. Opinnoissaan hyvin menestyvät ajattelevat näin hieman muita useammin.

Perinteisellä luokkahuoneopetuksella näyttää olevan vielä vahva asema lukiolaisten keskuudessa. Vaikka monet ovat valmiita suorittamaan opintojaan etäopetuksen välityksellä tai jopa ilman minkäänlaista opetusta, näkee vain 30 % vastaajista, että etäopetus on yhtä hyvä opetuksen muoto kuin perinteinen lähiopetus. Etäopetus nähdään kuitenkin hyvänä keinona laajentaa lukion kurssivalikoimaa lähiopetusmahdollisuuden puuttuessa, näin ajattelee 88 % vastaajista. Tärkeätä on huomata, että 82 % lukiolaisista kokee edelleen, että lukion tulee ensisijaisesti voida suorittaa omalla lähialueella vanhempien kotoa käyden.

Mitä olet mieltä seuraavista opetusta koskevista ehdotuksista?

Kuvaaja 23. Lukio-opetusta koskevien ehdotusten arviointi

Opinnot muissa oppilaitoksissa eivät herätä suurta kiinnostusta

Lukiolaiset näyttävät pääasiassa keskittyvän vain lukiokurssien opiskeluun, sillä muissa oppilaitoksissa kursseja suorittaneiden määrä on hyvin alhainen: 4 % vastaajista ilmoittaa suorittaneensa opintoja esimerkiksi ammattiopistoista. Vain 17 % vastaajista olisi kiinnostunut ammattiopinnoista lukio-opintojen ohella. Kiinnostusta ammattiopintoihin lukioaikana perustellaan avoimissa vastauksissa muun muassa sillä, että ammattiopistossa oppisi enemmän sekä käytännön taitoja että työelämän kannalta hyödyllisiä taitoja. Ammattiopinnoista nähdään myös olevan hyötyä kesätöiden haussa. Yleisesti ottaen ammattiopinnot kiinnostavat enemmän heikommin lukio-opinnoissaan menestyviä vastaajia.

”Ammattiopistossa oppisi käytännön taitoja eikä vain yleissivistävää tietoa kuten lukiossa.”
(Nainen, 3. vuosikurssi)

”Ammattiopinnoista voisi olla hyötyä lukio-opintojen ohella esimerkiksi työkokemusta ja kesätöitä ajatellen.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Esimerkiksi anniskelu- ja hygieniapassi voisivat olla hyödyllisiä töitä haettaessa.”
(Nainen, 2. vuosikurssi)

Suurimmalle osalle vastaajista lukio-opinnot teettävät kuitenkin tarpeeksi työtä. Näille vastaajille ammattiopinnot eivät näyttäyty kiinnostavina, eikä niille katsota löytyvän aikaa. Osalla vastaajista on myös jo korkea-asteen opinnot tähtäimessä, jolloin ammattiopinnoista ei nähdä olevan oman tulevaisuuden kannalta hyötyä.

”En löydä ammattiopistoista mitään mitkä kiinnostaisi minua, enkä kaikkien lukio-opiskelijan keskuudessa ehdi.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Olen kiinnostunut lukion jälkeen yliopisto-opiskelusta, enkä koe hyötyväni ammattiopistossa suoritetuista opinnoista.” (Nainen, 3. vuosikurssi)

Vielä pienempi osa on suorittanut opintoja lukioaikana ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta, näin ilmoittaa tehneensä vain 3 % vastaajista. Kuitenkin 21 % vastaajista haluaisi suorittaa korkea-asteen opintoja jo lukioaikana. Kiinnostusta korkea-asteen opintojen suorittamiseen perustellaan muun muassa mahdollisuudella päästä tutustumaan korkea-kouluopintoihin etukäteen. Korkeakouluopinnot lukioaikana nähdään hyödyllisenä paitsi jatko-opintojen myös työelämään siirtymisen kannalta. Korkea-asteen opintojen nähdään myös tuovan syvyyttä lukio-opintoihin.

”Olisi hyvä saada jonkinlaista tuntumaa korkeampien asteiden kouluista.” (Mies, 3. vuosikurssi)

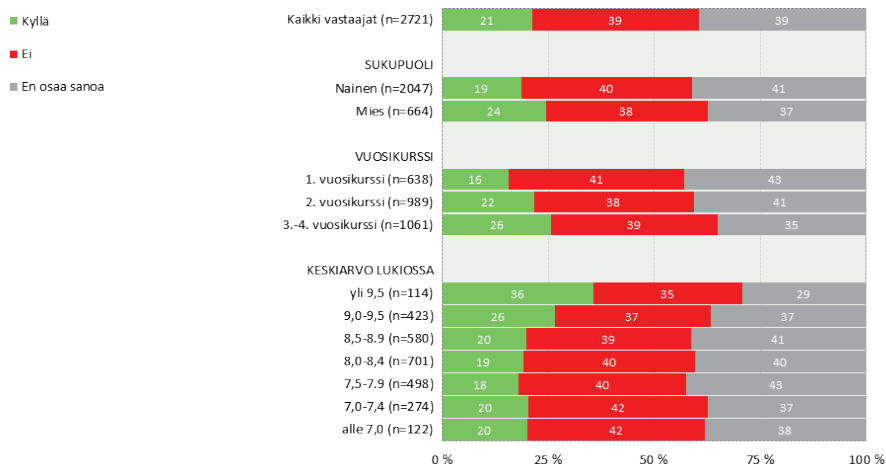
”Lukion ulkopuolinen opiskelu antaa syvemmät tiedot.” (Mies, 3. vuosikurssi)

Korkea-asteen opintojen osalta kiinnostus menee opintomenestyksen suhteen toisin päin kuin ammattiopintojen kohdalla: hyvin opinnoissaan menestyvät vastaajat haluavat muita useammin opiskella jo lukioaikana korkea-asteen kursseja. Kiinnostus on myös hieman suurempaa miesten keskuudessa kuin naisten, ja kasvaa opintojen edetessä. Näillä vastaajilla on oletettavasti selkeä käsitys omista jatko-opintosuunnitelmistaan, joihin halutaan valmistautua jo lukiossa. Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan ole kiinnostunut korkea-asteen opinnoista vielä lukioaikana, pääasiassa lukio-opintojen intensiivisyyden takia. Kuten aikaisemminkin on tullut ilmi, lukio-opinnot vievät vastaajien mielestä itsessään paljon aikaa ja vaativat paljon työtä. Moni vastaajista haluaakin keskittyä täydellä teholla lukio-opintoihin ja niiden loppuun saattamiseen ja siirtyä korkeakouluopintoihin vasta tämän jälkeen.

”Lukio vie kaiken mahdollisen ajan, minkä voin opiskelulle uhrata.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

”Ammattikorkeakouluun ja yliopistoon keskitytään sitten lukion jälkeen.” (Nainen, 2. vuosikurssi)

Haluaisitko suorittaa opintoja ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta lukioaikana?

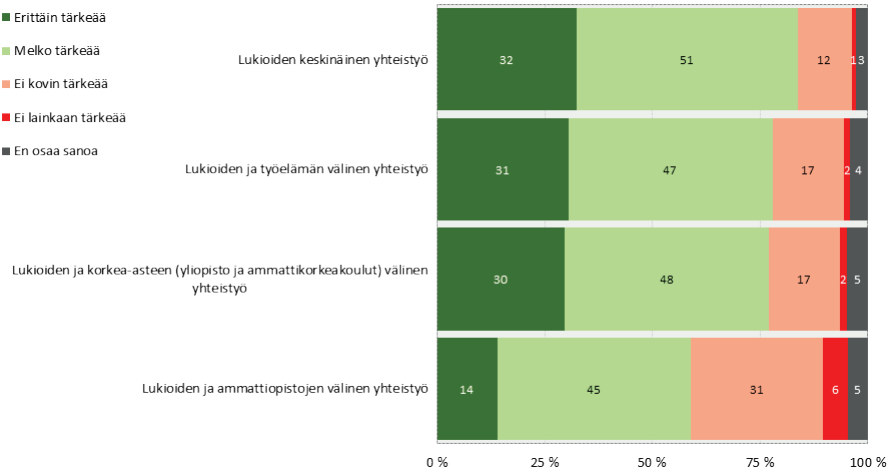

Kuvaaja 24. Kiinnostus ammattikorkeakouluopintoihin ja yliopisto-opintoihin lukioaikana

Lukioiden keskinäinen verkostoituminen yhteistyömuodoista tärkein

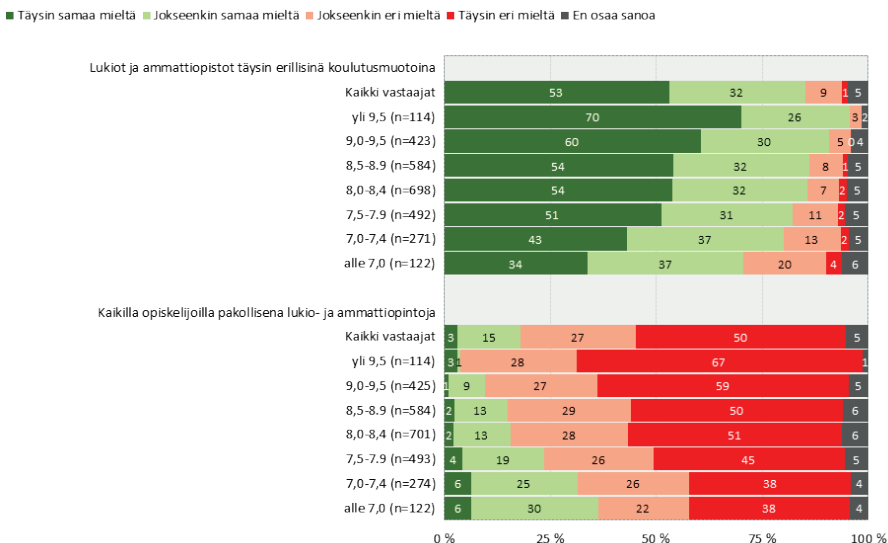
Lukion ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö näyttäytyy lukio-opiskelijoiden keskuudessa tärkeänä. Kuvaajasta 25 voidaan nähdä, että lukioiden keskinäinen yhteistyö nähdään kaikkein tärkeimpänä: 83 % vastaajista arvioi sen olevan tärkeää. Lukioiden ja työelämän sekä lukioiden ja korkea-asteen välinen yhteistyö nähdään myös hyvin tärkeänä: 78 % vastaajista näkee näiden välisen yhteistyön tärkeänä. Lukioiden ja ammattiopistojen välistä yhteistyötä ei nähdä aivan niin merkityksellisenä kuin edellisiä: 59 % vastaajista arvioi näiden välisen yhteistyön tärkeäksi. Yhteistyön osalta nähtävissä on sama trendi kuin edellä, hyvin opinnoissaan menestyvät korostavat lukioiden ja korkea-asteen välisen yhteistyön tärkeyttä, heikommin menestyvät taas lukioiden ja ammattiopistojen välisen yhteistyön tärkeyttä. Työelämäyhteistyön osalta erot eivät ole niin selkeitä, lukioiden ja työelämän välistä yhteistyötä korostetaan kuitenkin hieman useammin heikommin menestyvien opiskelijoiden keskuudessa.

Kuinka tärkeänä pidät seuraavien toimijoiden välistä yhteistyötä?

Kuvaaja 25. Eri koulutustoimijoiden välisen yhteistyön arviointi

Lukiolaiset eivät ole ammattiopistojen ja lukioiden yhdistämisen kannalla: 85 % vastaajista on sitä mieltä, että ne tulee säilyttää erillisinä koulutusmuotoina. Koulutusmuotojen yhdistämisestä niin, että kaikilla olisi pakollisena sekä lukio- että ammattiopintoja, kannattaa vain 18 % kaikista opiskelijoista. Hajonta on kuitenkin suurta eri keskiarvoluokissa, yli 9,5 keskiarvoluokassa koulutusmuotojen yhdistämistä kannattaa vain 3 %, mutta alle 7,0 keskiarvoluokassa kannattajia on 24 %. Tämä tukee aikaisempia havaintoja siitä, että heikommin lukio-opinnoissaan menestyvät näkevät ammattiopinnot vetovoimaisempina.

Kuvaaja 26. Lukioiden ja ammattiopistojen yhdistämistä koskevien väittämien yhteys opiskelijan keskiarvoon

6. Ylioppilastutkinto

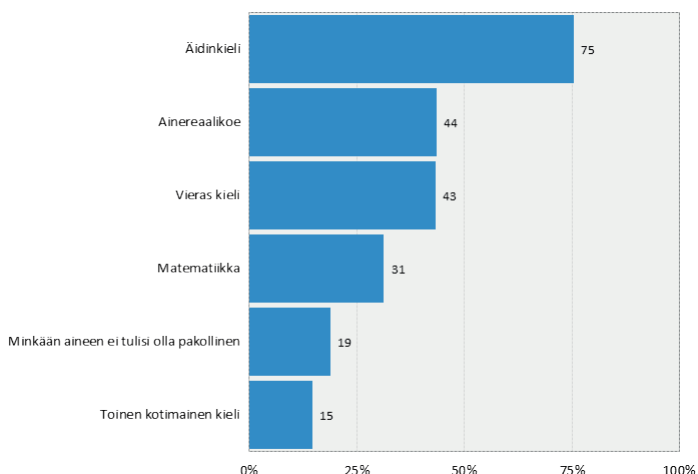

Ylioppilastutkinnon tehtävänä on testata koko lukioaikana opittuja tietoja ja taitoja. Yhtäältä se siis toimii lukion päättötutkintona ja toisaalta jatko-opintokypsyysmittarina. Tässä luvussa eritellään lukiolaisten näkemyksiä ylioppilastutkinnon nykytilasta ja kehittämisestä.

Toista kotimaista kieltä ei pakolliseksi kirjoituksissa

Äidinkieli näyttää olevan lukiolaisten mielestä tärkein oppiaine lukiossa. Äidinkieli nousi aikaisemmin painoarvoltaan oppiainelistan kärkeen niin nykyistä kuin toivottuakin painoarvoa kysyttäessä. Äidinkielen merkitys näkyy myös kysyttäessä vastaajien mielipidettä ylioppilaskirjoituksissa kirjoitettavien aineiden pakollisuudesta. Kuten kuvaajasta 27 näkee, 75 % vastaajista katsoo, että äidinkielen tulisi olla pakollinen aine ylioppilaskirjoituksissa. Äidinkielen merkitys kasvaa opintojen edetessä, ja hyvin opinnoissaan menestyvät opiskelijat näkevät sen pakollisuuden tarpeelliseksi muita useammin. Toisen kotimaisen kielen alhainen vetovoima toistuu myös tässä yhteydessä: sen pakollisuutta ylioppilaskirjoituksissa kannattaa vain 15 % vastaajista, naiset (18 %) miehiä (10 %) useammin. Matematiikan pakollisuutta kannattaa vain noin kolmasosa vastaajista, miehet (40 %) kuitenkin selvästi naisia (24 %) useammin. Ainereaalien pakollisuutta kannattavat eniten opiskelijat, joiden keskiarvo sijoittuu välille 7,5-8,5, miehet naisia useammin. Vain 19 % vastaajista ajattelee, että minkään aineen ei tulisi olla pakollinen ylioppilaskirjoituksissa, näin ajatellaan useiten heikosti menestyvien opiskelijoiden keskuudessa. Täysin vapaavalintaisten ylioppilaskirjoitusten kannatus kuitenkin laskee lukio-opintojen edetessä.

Mitkä seuraavista aineista tulisivat mielestäsi olla pakollisia aineita ylioppilaskirjoituksissa?

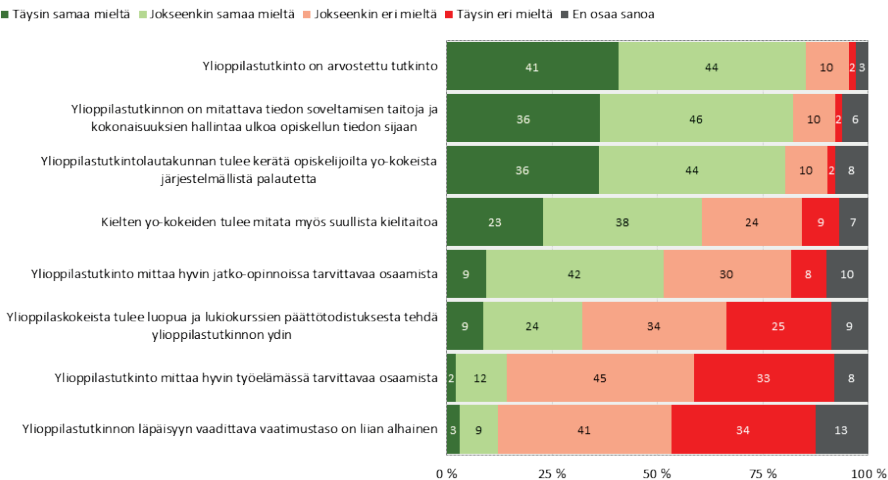

Kuvaaja 27. Ylioppilaskokeissa suoritettavien pakollisten aineiden arviointi

Ylioppilastutkinto ei ulkoa opiskelua vaan tiedon soveltamistaitoja varten

85 % vastaajista pitää ylioppilastutkintoa edelleen arvostettuna tutkintona. Tutkinnon arvo voi osaltaan perustua siihen, että sen suorittamiseen vaadittava taso nähdään korkeana. Vain 12 % vastaajista ajattelee, että ylioppilastutkinnon läpäisemiseen vaadittava vaatimustaso on liian alhainen. Ylioppilastutkinnon tapaa mitata ulkoa opeteltua tietoa kritisoidaan: 82 % vastaajista näkee, että tutkinnon tulisi mitata tiedon soveltamisen taitoja ja kokonaisuuksien hallintaa ulkoa opiskellun tiedon sijaan. Samanlaista kritiikkiä esitettiin aikaisemmin kurssikokeiden osalta. Ylioppilastutkinnon hyötyihin työelämässä ja jatko-opinnoissa tarvittavan osaamisen kannalta suhtaudutaan myös kohtalaisen kriittisesti: vain 14 % kaikista vastaajista on sitä mieltä, että ylioppilastutkinto mittaa hyvin työelämässä tarvittavaa osaamista. Mitä edemmäs opintoja päästään, sitä kriittisemmiksi tullaan. Kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoista näin ajattelee enää 7 %. Jatko-opinnoissa vaadittavan osaamisen kannalta vastaajat ovat positiivisempia, mutta kriittisyys kasvaa jälleen opintojen edetessä. Kun 59 % ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista arvioi, että ylioppilastutkinto mittaa hyvin jatko-opinnoissa tarvittavaa osaamista, lukion kolmannen ja neljännen vuosikurssin opiskelijoista näin ajattelee enää 42 %.

Mitä mieltä olet seuraavista ylioppilastutkintoa koskevista väittämistä?

Kuvaaja 28. Ylioppilastutkintoa koskevien väittämien arviointi

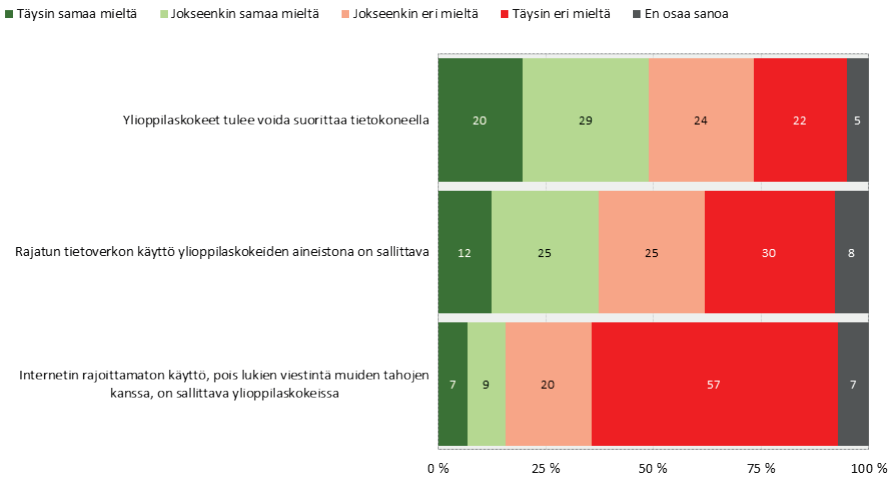
Ylioppilaskirjoitusten sähköistämiselle varovaista kannatusta

Lukiolaisten konservatiivisuus ja tutussa pitäytyminen näkyy hyvin myös kysyttäessä ylioppilastutkinnon kehitysehdotuksista. Vain hieman alle puolet (49 %) vastaajista kannattaa tietokoneella suoritettavaa ylioppilaskoetta. Rajatun tietoverkon tai Internetin käyttö

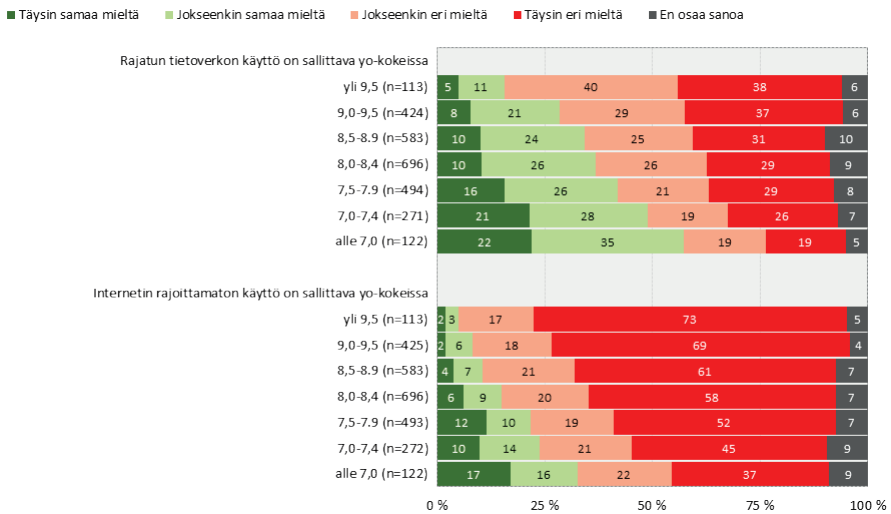
osana ylioppilaskoetta ei myöskään saa suurta suosiota vastaajien keskuudessa, rajatun tietoverkon käyttöä ylioppilaskokeiden aineistona kannattaa 37 % vastaajista. Internetin rajoittamatonta käyttöä ylioppilaskokeissa, jos viestintää muiden tahojen kanssa ei oteta huomioon, kannattaa vain 16 % vastaajista. Tämä on mielenkiintoista suhteessa aikaisemmin esiin tulleeseen kritiikkiin siitä, että lukiossa järjestettävissä kokeissa ja ylioppilaskirjoituksissa painotetaan liikaa ulkoa-opetellun tiedon mieleen painamista. Yhtäältä siis halutaan siirtyä enemmän tiedon etsimistä ja soveltamista painottavaan opiskeluun, toisaalta kuitenkin tietokoneisiin ja virtuaalisiin aineistoihin kokeiden tukena suhtaudutaan nuivasti. Tietotekniikan vierastaminen koetilanteissa johtunee siihen liittyvien kokemusten puutteesta. Tietokoneiden käyttöä koetilanteissa ei ole vielä juurikaan testattu suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.

Ylioppilaskokeen uudistamisen osalta nähtävissä on sama trendi kuin aikaisemmin, heikommin menestyvät opiskelijat ovat uudistusten kannalla muita useammin. Heikommin menestyvät opiskelijat muun muassa kannattavat hyvin menestyviä useammin tietoverkojen ja netin käyttöä osana ylioppilaskoetta. Aikaisemmin tuli myös esille, että heikommin menestyvät opiskelijat ovat muita useammin sitä mieltä, että kurssikokeiden tulisi mitata tiedon etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taitoja ulkoa opeteltujen tietosisältöjen hallinnan sijaan.

Mitä mieltä olet seuraavista ylioppilastutkinnon kehittämistä koskevista ehdotuksista?

Kuvaaja 29. Ylioppilastutkinnon kehittämistä koskevien ehdotusten arviointi

Kuvaaja 30. Ylioppilastutkinnon kehittämistä koskevien ehdotusten arvioinnin yhteys opiskelijan keskiarvoon

7. Jatko-opintoihin siirtyminen

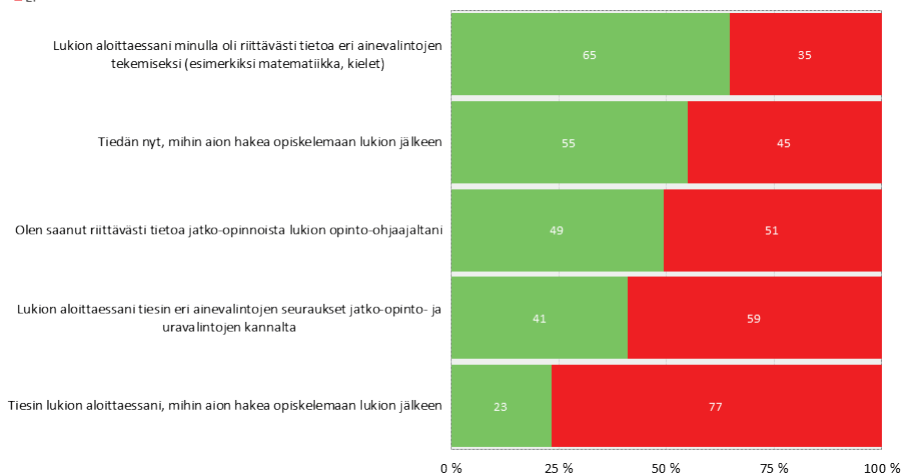

Lukiokoulutuksen yleissivistävään tehtävään liittyy olennaisesti korkea-asteen opintoihin valmistaminen. Nivelvaihe lukion ja korkeakoulujen välillä osoittautuu kuitenkin monille uusille ylioppilaille varsin haasteelliseksi. Korkeakoulujen ovet aukenevat vain harvalle ensiyrityksellä. Osalla ei ole lukionkaan päätyttyä selvää näkemystä omasta jatkostaan. Kysymme tässä luvussa lukiolaisten mielipiteitä jatko-opintoihin siirtymisestä.

Lukiolaiset ovat kohtalaisen tyytyväisiä heille tarjottuun opinto-ohjaukseen. Hyvin menestyvillä opiskelijoilla on kuitenkin ollut enemmän tietoa ainevalintojen tekemiseksi, myös valintojen seuraukset tiedostetaan paremmin. Lukiolaisten jatko-opintosuunnitelmat selkenevät huomattavasti opiskelujen edetessä. Kun ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoista vain 37 % tietää, mihin aikoo hakea opiskelemaan lukion jälkeen, kolmannen ja neljännen vuosikurssin opiskelijoista vastaava luku on jo 78 %. Miehet ovat naisia tietoisempia ainevalintojensa seurauksista ja he myös tietävät hieman naisia useammin, mihin aikovat suunnata lukion jälkeen. Niillä vastaajilla, joilla on heikommat keskiarvot, tilanne on heikompi, sillä heillä näyttää olevan useammin ongelmia tulevaisuuden suunnitelmien kanssa. Opinto-ohjausta tulisikin suunnata erityisesti heille. Tuloksista on myös havaittavissa, että hyvin menestyvät opiskelijat hakevat lukion jälkeen huomattavasti useammin yliopistoon kuin heikommin menestyvät opiskelijat. 29 % niistä vastaajista, joiden keskiarvo on alle 7,0 ilmoittaa hakevansa yliopistoon opiskelemaan. Vastaava luku yli 9,5 keskiarvon opiskelijoista on 97 %.

Mitä mieltä olet seuraavista opinto-ohjaukseen liittyvistä väittämistä?

■ Kyllä
■ Ei

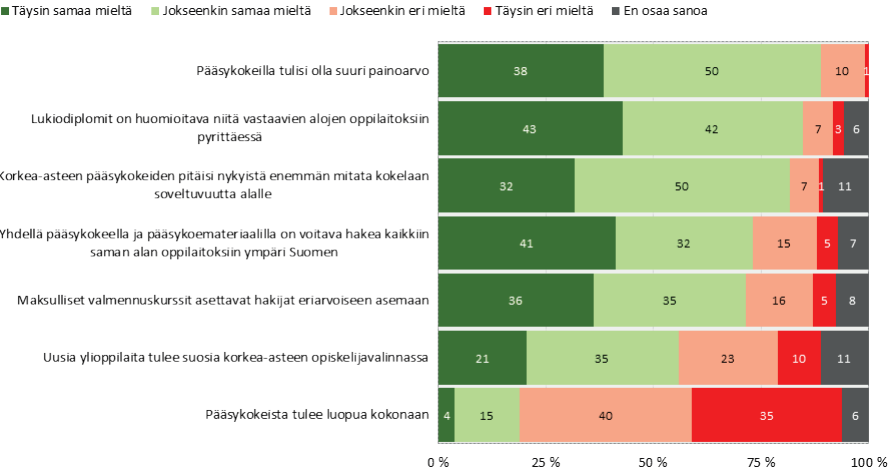

Kuvaaja 31. Opinto-ohjaukseen liittyvien väittämien arviointi

Kysyttäessä lukiolaisten mielipidettä korkea-asteelle siirtymisen käytännöistä nousee pääsykokeen merkitys vahvasti esille. Vain 19 % vastaajista näkee, että pääsykokeista tulisi luopua kokonaan. 89 % vastaajista katsoo, että pääsykokeiden painoarvon tulisi olla suuri korkea-asteelle haettaessa.

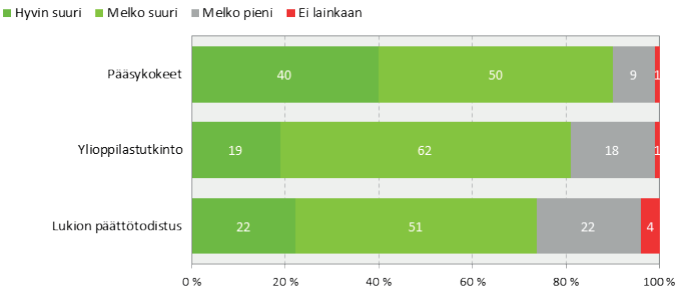
Pääsykokeiden hyvin suurta painoarvoa kannatetaan alemmissa keskiarvoluokissa hieman muita useammin, mutta myös hyvin lukiossa menestyvät liputtavat pääsykokeiden puolesta. Yhden pääsykokeen käytäntö saman alan oppilaitosten hakuprosessien osalta saa myös paljon kannatusta. 73 % vastaajista on sitä mieltä, että yhdellä pääsykokeella ja pääsykoemateriaalilla pitäisi voida hakea kaikkiin saman alan oppilaitoksiin ympäri Suomen. Lukiolaisista 82 % toivoo pääsykokeita kehitettävän soveltuvuutta mittaavaan suuntaan. 71 % näkee maksullisten valmennuskurssien asettavan hakijat eriarvoiseen asemaan.

Miten arvioit seuraavia korkea-asteen opintoihin siirtymiseen liittyviä väittämiä?

Kuvaaja 32. Korkea-asteen opintoihin siirtymistä koskevien väittämien arviointi

Miten suuri painoarvo seuraavilla tekijöillä tulisi olla korkea-asteelle haettaessa?

Kuvaaja 33. Korkea-asteen opintoihin hakemiseen vaikuttavat tekijät

8. Yhteenvedo ja päätelmät

Suurin osa lukiolaisista on tyytyväisiä päätökseensä hakeutua lukioon opiskelemaan, vaikka opiskelumotivaatio ei aina kuljekaakaan käsi kädessä tyytyväisyyden kanssa. Lukiolaiset ovat itsenäistymisvaiheessa eläviä nuoria, jotka kokevat lukio-opiskelun eräänlaisena aikuis-tumisen välietappina, joka mahdollistaa vastuunkantamisen ja itsenäisen päätöksenteon harjoittelun muun muassa opintojen suunnittelun muodossa.

Tuloksista käy kuitenkin selvästi ilmi, että lukiolaiset eivät ole yhtenäinen joukko tarkasteltaessa heidän suhdettaan opiskeluun. Kuten edellä on tullut esille, lukiolaiset voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään. Ensimmäiselle ryhmälle lukio näyttäytyy vain yhtenä etappina kohti korkeakouluopintoja ja työelämää. Tämä ryhmä korostaa lukion hyvänä puolena sen antamia jatko-opintomahdollisuuksia sekä yleissivistävyyttä. Ryhmän edustajat menestyvät usein hyvin opinnoissaan ja tietävät kohtalaisen selkeästi tulevaisuuden suunnitelmansa. Toisille lukio taas vaikuttaisi olevan enemmänkin paikka, joka antaa lisää aikaa tulevaisuuden suunnitelmien pohtimiseen. Heillä ei välttämättä ole vielä kovin selkeää käsitystä lukion jälkeisestä elämästä, he menestyvät lukiossa usein hieman heikommin ja korostavat käytännön osaamista teoreettisen osaamisen sijaan. Heikommin menestyvät opiskelijat toivovat myös muita useammin lukio-opiskeluun pakollista työharjoittelua sekä TET-jaksoa. Lukion tarjoamat opiskelumallit eivät ehkä tunnukaan heistä omilta, jolloin katse suunnataan jo lukiovaiheessa työelämään. Erityisesti jälkimmäisen ryhmän osalta opinto-ohjauksen merkitys korostuu, jotta oma paikka kyettäisiin löytämään ja tulevaisuuden suunta määrittelemään. Heidän osaltaan myös sellaisten vahvuuksien löytäminen, joita tämän hetkessä lukio-opetuksessa ei välttämättä painoteta, olisi tärkeää heidän rakentumassa olevan identiteettinsä kannalta.

Lukio näyttäytyy yleisesti ottaen kohtalaisen rankkana ja paljon työtä teettävänä opinahjona kaikkien vastaajien keskuudessa opintomenestyksestä riippumatta. Lukio-opiskelun intensiivisyys voi myös osaltaan väsyttää opiskelijoita niin, että tulevaisuutta ei "ehditä" tarpeeksi miettimään eikä jatko-opintoihin jakseta ylioppilaskirjoitusten uuvuttamana hakea heti lukion jälkeen. Mielenkiintoista onkin, että lukiolaiset korostavat pääsykokeiden merkitystä korkea-asteelle haettaessa. Hyvin menestyvät opiskelijat tosin näkevät ylioppilastutkinnon ja pääsykokeiden painoarvon yhtä tärkeinä. Heillä on myös heikommin menestyviä opiskelijoita useammin selkeä käsitys tulevaisuuden suunnitelmistaan. Kun yhteiskunnallisella tasolla pohditaan keinoja nopeuttaa opiskelijoiden siirtymistä työelämään, olisi tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset tilanteet. Moni nuori kokee lukio-opiskelun ja ylioppilaskirjoitukset hyvin uuvuttavina, jolloin motivaatio jatko-opintoihin siirtymiseen heti lukion jälkeen ei välttämättä ole järkevä. Heikommin menestyvät opiskelijat eivät tämän lisäksi useinkaan tiedä, mitä tulevaisuudeltaan haluavat, jolloin riski hakeutua "väärän" alan jatko-opintoihin kasvaa.

Myös työelämään liittyvä tematiikka tuli tutkimuksen edetessä useasti esille, ja lukio-opetusta kritisoidaankin sen kyvyttömyydestä tarjota tarpeeksi työelämään ja yrittäjyyteen liittyvää tietotaitoa. Lukioaikana suoritettavat työharjoittelut saavat kohtalaisen paljon kannatusta, mikä on loogista, sillä työharjoittelu on monesti paras tapa saada tietoa työelämästä vaa-dittavista taidoista sekä työelämästä ja toimialoista yleensä. Työelämän ja lukio-opetuksen yhteen nivomista korostavat erityisesti heikommin menestyvät opiskelijat, joilla myös omat tulevaisuuden suunnitelmat ovat muita useammin auki. Työelämälähtöisten esimerkkien lisääminen aineenopetuksessa täydentäisi epäilemättä opintojen ohjauksessa välitettyä kuvaa korkea-asteen opintojen jälkeen avautuvista työtehtävistä.

Lukiolaisten suhtautuminen opiskeluun ja lukio-opetukseen näyttää kaiken kaikkiaan olevan yllättävän konservatiivista. Perinteiset sukupuolierot oppiaineiden painoarvojen osalta ovat edelleen voimissaan, miehet painottaisivat enemmän muun muassa kemiaa ja fysiikkaa, naiset taas antaisivat enemmän painoarvoa muun muassa terveystiedolle ja psykologialle. Perinteisten lukuaineiden merkitys nähdään edelleen tärkeänä, eritoten hyvin menestyvät opiskelijat painottavat niiden merkitystä lukio-opetuksessa. Lukiolaisten suhtautuminen tieto- ja viestintätekniikkaan on kiinnostava. Yhtäältä tieto- ja viestintätekniikan käyttö ja osaaminen nähdään tärkeänä ja se koetaan luonnolliseksi osaksi opiskelua. Toisaalta kuitenkin sen hyödyntämistä koskeviin ehdotuksiin suhtaudutaan usein nihkeästi. Esimerkiksi tietokoneiden käyttö koetilanteissa sekä sähköiset oppimateriaalit saavat vaisun vastaanoton erityisesti hyvin menestyvien opiskelijoiden keskuudessa. Miehet ovat naisia innostuneempia tieto- ja viestintätekniikan soveltamisessa, mutta innostus jää silti yllättävän alhaiseksi. Tulokset ovat osaltaan jopa hieman ristiriitaiset: yhtäältä tiedon etsimisen, arvioinnin ja soveltamisen taidot nähdään tärkeänä tavoitteena lukio-opetuksessa, toisaalta tietokoneen ja tietoverkkojen käyttöä koetilanteessa vierastetaan. Taustalla on mitä ilmeisesti lukiolaisten omakohtaisen kokemuksen puute tietokoneen ja tietoverkkojen käytöstä koetilanteissa tai oppituntityöskentelyssä yleensä. Perinteiset opiskelu- ja koekäytännöt ovat siis edelleen voimissaan, erityisesti hyvin menestyvien opiskelijoiden keskuudessa. Sen sijaan heikommin menestyvät opiskelijat osoittavat kiinnostusta soveltavampia käytäntöjä kohtaan.

Tutkimustulokset herättelevätkin kysymään, mitä ryhmää nykyiset lukio-opetuksen käytännöt palvelevat. Lukiossa hyvin menestyvät ovat eniten tyytyväisiä nykyisiin käytäntöihin, ja vaikka uudenlaiset osaamistarpeet tunnistetaan, niitä ei olla kovin halukkaita soveltamaan käytännössä, varsinkaan jos kyse on osaamisen arvioimisesta. Heikommin menestyvät opiskelijat suhtautuvat kriittisemmin nykyisiin opetuskäytäntöihin ja osoittavat selvästi enemmän kiinnostusta erilaisia soveltavia käytäntöjä kohtaan. Lukiot ovat perinteisesti profiloituneet sellaisten opiskelijoiden oppilaitoksena, jotka jaksavat opiskella kirjatietoa ja teoriaa sekä lukea perinteisiin kokeisiin. Olisi kuitenkin mielenkiintoista nähdä, mitä keskiarvoille tapahtuisi, mikäli lukiossa sallittaisiin joustavampi ja soveltavampi tapa suorittaa kursseja. Vaikka lukion pääasiallinen tehtävä on yleissivistävän tiedon opettaminen, jolloin kirjatiedon opettelu muodostuu yhdeksi olennaiseksi osaksi opiskelua, oppimista voi varmasti tapahtua myös muunlaisia keinoja hyödyntäen. Yhteiskunta ja työelämä muuttuvat, mikä asettaa uusia haasteita myös koulutukselle: kuinka toisen asteen yleissivistävä opinahjo kykenee otamaan tämän huomioon ja evästämään ylioppilaat oikeanlaisin tiedoin ja taidoin seuraaviin haasteisiin?

Lähteet

Antikainen, Ari; Rinne, Risto & Koski, Leena (2006) Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY.

Blom, Raimo; Melin, Harri & Pöyriä, Pasi (2001) Tietotyö ja työelämän muutos. Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Julkunen, Raija (2008) Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.

Mehtäläinen, Jouko (1998) Luokattomuuden syvintä olemusta etsimässä. Luokattomuus lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Suomen Lukiolaisten Liitto ry
Ratavartijankatu 2 B
00520 Helsinki
www.lukio.fi